

27. SZÁM. 1888.

BUDAPEST, JULIUS 1.

XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 ft. POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre ... 6 • Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 ft. fél évre ... 4 • Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 ft. fél évre ... 3 • Külföldi előfizetésekre a postailag megfizetendő vitellij is csatolandó

EGY NAGY ÉVFORDULÓ.

Az első magyar népképviseleti országgyűlés megnyitása negyven évvel ezelőtt, 1848 július 5-én.

Ez év július hó 5-én lesz negyven éve, hogy a népképviseleti alkotmány alapján választott első magyar országgyűlés megnyitott.

Nagy jelentőségű nap hazánk történetében. A nemzet megújodását, különböző elemeinek

szellem. Megszüntette a kiváltságos jogokat, meg a különleges terheket, jogot, terhet megosztott igazságosan az ország összes polgárai között; nem volt többé adómentes nemes ember, és nem többé jobbágy, a kit röghöz kötnek, emberi méltóságától megfosztanak, és keservesen dolgoztatnak, hogy földesura jóllétben, kényelemben, fényben henyhélhessen. Saját nemzeti,

hiszen törvényes alapon állt. A koronás király szentesíté alkotmányát, azt az alkotmányt, mely a hazának minden gyermekét sánczai közé fogadta s mindenkinek biztosítandó volt javát.

A délvidéki lázongások daczára is bizodalommal tekinthetett tehát a nap elé, a midőn az új alapon törvényhozása összeül s működését a

AZ 1848-IKI ORSZÁGGYŰLÉS MEGNYITÁSA BUDAPESTEN. Egykorú képeje után. Morelli mezzete.

egybeolvadását, főlzabancott erőinek érvényesülését, az •egyenlőség, testvériség, szabadság• hármass jelszavával meginduló nagy korszak kezdetét látták benne, melyben minden egyes egy és ugyanazon célra, a nemzet boldogulására munkál közre, mert hiszen az új alkotmány módját és utat nyitott mindenkinek képességeit a közjó előmozdítására fordítani.

A nemzetiségi és nyelvbéli, a hitfelekezeti, a születési, rang-, osztály- és vagyonkülönbségeket eltörülte az Európán végig áramlott demokrata

az osztráktól független, de a nemzetnek felelős kormány lépett az ügyek élére s a mi után oly hosszú időn át epedett a magyar: maga lón urává a maga sorsának.

A legszebb reményekkel tekinthetett a jobb jövő felé. Ám kilátását sötét felhők kezdék borítani. Bécsben már javában dolgozott a kamarilla, a reakció s áldatlan munkájának nyomai véres kitérésekben mutatkoztak Horvátországban és az Al-Dunánál.

De a nemzet biztos talajon érezte magát,

korszellel és az ország jogosult igényeinek megalkotására megkezdheti.

Nagy és nehéz munka vala ez. Oly föladat, melynek sikeres megoldása még teljesen nyugodt, békés viszonyok között is a legjobbak megfeszített teljes erejét és a szükséges időt követelte föltételül.

Az elsőben nem is volt hiba. A magyar király koronatanácsában, a miniszteriumban együtt voltak ama kornak legnagyobb fiai, a kikben a nemzet méltán megbízhatott. De ezen s a nem-

zet és képviselőinek lelkesedésén kívül minden, de minden össze látszott esküdni, hogy a nemzeti újjászülés sikerének útját állja.

Ismerjük az első szabad alkotmányos korszak rövid életének nem kevésbé dicső, mint szomorú történetét. De azt nem kívánjuk érinteni. Az első «nemzeti gyűlés»-nek — mint akkor nevezték — megnyitását kívánjuk megünnepegni ez emléksorokkal s egykorú források előadása nyomán idezni föl emlékeztetést annak a napnak, melyet nem moshatott el történetünk ércztábláiról a rá következőt gyásznapok véres könytengere.

Megmaradt másíthatatlan ténynek s a magyar nemzet minden közbe jött események dacára 1848 július 5-étől fogja számítani újabb alkotmányos korszakának, a népképviselői parlamentarizmusnak és kormányai felelősségének korszakát.

Eleinte általános volt a vélemény, hogy V. Ferdinánd személyesen fogja megnyitni az országgyűlést, hogy mintegy kimutassa: miképen Magyarország koronája előtte sokkal nagyobb értékű, mint a hogy az aldunai részek lelketlen igazgatói s a már akkor ellenünk támadt horvát lázítók szerettek hirdetni. A kormány meg is tett mindent, hogy a király személyesen jöjjön hí magyarjai körébe. Küldöttség járt nála Innsbruckban: de a gyengélkedő király nem volt hajlandó az egy szívvel-lélekkel kifejezett óhaját teljesíteni.

Először július 2-ára volt tervezve az ünnepélyes megnyitás s azért a városi redoute termeit, melyek addig az ott tartott táncvigalmakról voltak híresek, mintegy varázsütésre újjalakították, hogy méltó legyen az átalakuló Magyarország első nagy ünnepéhez, a «népfölségen» alapuló országgyűlés megnyitásához. A király István főherceget ruházta fel teljhatalommal e végre s a megnyitási napját július 5-ére tűzte ki. Július 4-én délelőtt 10 órakor nyitak meg először a volt redoute-terem ajtai az első nemzeti gyűlés előtt. «Ugyanazon ajtóknál — így elmélkedik az akkori «Pesti Hirlap» — hol élvágy-dagasztotta keblekkel szoktunk beszökelni, ma megrendülve éreztük valónkat, mert a vigalmak helyéből a nemzeti akarat szentegyháza lön. Minden bemenetelnél a nemzetörtség tartá fenn a rendet. Belépve a terem ajtaján, legelőször is egy kétemeletű alkotmány öltik szembe a Duna-felől oldalán, melyek mindenikéhez két oldalt lépcsők vezetnek. A magasbik az elnöki hely, jobb- és baloldala felől három-három jegyzői székekkel. Az alsóbb emelvény a szószerk, az eszmék s politikai vélemények esata-tere. A szószerkek szemben jobbra és balra, valamint jobb és baloldalával egyenfutólag, vannak a képviselők helyei. E felosztásnak egykor tán politikai jelentése leend, ha majd jobb és balközép, vagy szélsőbal és szélsőjobb oldalról szólhatunk. Most úgy hisszük, a nagyobb résznek csupán a történet jelölte ki helyét... A nagyobb rész új emberekből áll, — nevékből, melyek vízceppként voltak eltemetve a népoczeán hullámaiban, de a népakarat, e legnagyobb erő, a legdicsőbb állásra emelé őket. Félitzene egykor elküldötték: kezdjük a gyűlést s *Palóczy* egyhangulag korelnökül választottat, ki a meghatottságtól alig tudott szóhoz jutni. «Nemzeti képviselők — így szólt — e helyről üdvözölnétek az öreg szolga, a hazának megöszült fia!» Örömet fejezte ki, hogy a tőlünk oly soká elszakított Erdély képviselőit is együtt láthatja az anyaországiakkal, s mindnyájuk üdvös mitkódására Istentől kér segítséget a szorongatott ország rendkívüli helyzetében. Megválasztott azután a korjegyzői kar — közte Irányi Dániel is, — a ki a házszabályokat felol-

vasta, a melyeknek nyomán a nádor meghívására sorsuzás útján választandó 11 tagú bizottság kijelölése következett.

Ugyanakkor a főrendek szintén előleges tanácskozásra a múzeumban gyűltek össze, a hol b. *Sztojka* Imre (72 éves) lett a korelnök. *Szemere* Bertalan, a belügyminiszter, felolvassa a király leiratát, a melynek értelmében gr. *Majláth* György elnökké, b. *Perényi* Zsigmond pedig alelnökké neveztetett ki. Itt is a nádor meghívására küldendő 11 tagú kisorsolása volt a tanácskozás legfőbb tárgya; de — mint az akkori lapokból olvassuk — a sorsolást több ízben kellett ismételni, mert azok, a kiket a «sors kedvelt»: nem voltak jelen. Érdekes megjegyeznünk, hogy már ez előleges tanácskozásban fölvetették a főrendház reformjának indítványát; Bihar-megye főispánja ugyanis, mielőtt az elnök berekesztette volna a rövid ülést, így szólt: «Ugy hiszem, nincs senki közöttünk, ki a jelen viszonyok fontosságát felfogva, a körülmények hatalmával dacolni akarna. A főrendi tábla jelen alakjában meg nem állhat, ezt józanul tagadni nem lehet. Figyelmeztetem azért tagtársaimat, hogy a tábla rendezésére mi tegyük meg az első lépést, úgy legalább megmutatjuk, hogy az avas intézményeknek barátai lenni nem akarunk!»... A figyelmetetést tompa éljenzés követe.

Ily előzmények után nyitattak meg ünnepélyesen az első nemzeti gyűlés július 5-ikén. A program szerint a nádor 11^{1/4} órakor volt indulandó a kir. palotából, de már 10 órakor telve valának a karzatok a legelőkelőbb hallgatósággal, a melynek nagyon feltűnt, hogy a bemenetelhez jegyet kellett váltania, mintha csak a théatromba ment volna. A kik be nem fértek: azok a Dunaparton, meg a lánchíd oldalain foglaltak helyet, hogy a díszes vonulást láthassák. 11^{1/4} órakor ágyuk döngése jelenté, hogy a menet a budai palotából megindult, a közelgő éljenek pedig hirdették, hogy a nádor a miniszterek s az udvar kíséretében közeledik a redoute-hoz. Az út a budapesti nemzetörtség s a sorkatonaság párhuzamos sorai közt vezetett. A menet élén Perczel Móríz volt látható, mint rendőri osztályfőnök. Utána mentek a miniszterek, párosával ülven egy-egy fogaton. Ezek után a nádor udvari fogata haladt s az egész menetet a lovas nemzetörség s a vasas sorkatonaság zárta be. Lent a terem lépcsőjénél az az előtti napon választott küldöttség — *Palóczy*val élén — várta a nádort. A mint a nádor a terembe lépett: minden arcon sugárzott az öröm a meghatottságtól. A nemzet reményei mintegy teljesülnédek voltak. E nap győzelmi ünnepe — így gondolták — a népfölség dicső eszméjének. Eddig az országgyűlés «kegyelmesen a király színe elébe járulni engedtetett. Ma a korona jó a nemzet képviselői közé. Jö pedig a képviselők táborába, nem a főrendek közé, mint Angliában.»

A mint a zaj csillapulni kezdett: felállt a nádor, *István* főherceget s elmondá, hogy a királyt betegsége gátolja hí magyarjai közt való megjelenésében, öt bizta tehát meg az országgyűlés ünnepélyes megnyitásával. *Szemere* felolvastán V. Ferdinándnak erre vonatkozó rendelkezését: a nádor így folytató:

«Én tehát ő felségének, dicsőségesen uralkodó királyunknak, ötödik Ferdinándnak fölséges nevében és személyében a jelen országgyűlést ezennel megnyitom. Az ország rendkívüli körülményei tették szükségessé, hogy nem várva mindazon javaslatoknak s intézkedéseknek előkészítését s bevezetését, melyeket ő felsége felől miniszteriumának a közelebb lefolyt országgyűlés rendeleténél s megbízásánál fogva előkészíteni s bevezetni kell vala, — ezen országgyűlés haladék nélkül összehívassék. Horvátországban nyílt támadás van; Magyarország aldunai vidékén fegyveres csoportok zavartak meg az ország békéjét, s valamint ő felségének

legforróbb óhajta, hogy a polgári háboru elkerültessek: úgy másrésről meg van győződve ő felsége, hogy a nemzetnek összegyűlt képviselői gondoskodásuk első, — és legfőbb tárgyának tekintendik mindazon eszközöknek előállítását, mik a megzavart békének helyreállítására s a magyar szent korona épségének megővésére s a törvények sérthetetlen szentségének ótmárra szükségesek.

«Az ország védelme s pénzügye lesznek tehát azon fő tárgyak, melyekre a jelen rendkívüli körülmények közt, ő felsége nevében, a nemzet képviselőinek figyelmét s gondoskodását különösen felhívom...»

«Fájdalmas érzéssel s legmélyebb nehezteléssel értette ő felsége, hogy ámbár ő az ország minden lakosainak boldogságát mindenkor atyai szíven viselve, ön kegyes indulatának sugallatát követte akkor, midőn a legközelebb lefolyt országgyűlésen, hí magyar nemzetének kérelmére, legfelsőbb kir. helybenhagyásával szentesítette azon törvényeket, melyek a hon jobblétének felvirágzására a kor igényei szerint szükségesek valának, — találkoztak mégis, különösen a kapcsolott országokban s Magyarországnak aldunai vidékén rosakaratu lázítók, kik az országnak különnyelvű s vallásu lakosait állhírekkel s rémitésekkel egymás ellen ingerelték... Tiltakozik továbbá az ellen, mintha a király ezt mind csak «elnézni», vagy mi több, mintha ő erre talán ösztönt adna, stb.»

Kossuth a megnyitási napján így szólt lapjában az új képviselőkhöz:

«Nemcsak mi, miniszterek vagyunk felelősök, ők is azok, felelősöbbedek, mint mi... Egyesüljünk a haza megmentésében mindenekelőtt... Még egyszer mondom: én nem izenek hadat senkinek. Még egyszer mondom: én nem akarom harcba keverni az országot... Én békét akarok... De a szolgaság békéjét nem akarom... szászor meg ezerszer azt kiáltom a nemzetnek: «Harcra készülj! élet-halálharcra minden erővel; ha készül, békeje lesz; ha nem készül, béke helyett irtózatot háborúja lesz... A mig karomat birom, a mig fejemben egy gondolat, szivemben egyvetlenegy csepp vér él, a magyar korona épségének, országunk önállásának, nemzetünk szabadságának, becsületének bántalmát gyáván elnézni sohasem fogom. Inkább veszni, mint megamat magadni kész. Ha ez a ti politikátok, veletek vagyok, ha nem ez, ellenetek!»

Mindenesetre roppant feladatra gyűltek össze az első népképviselők, mint a hogy akkoriban nevezték a honatyákat. S valóban a trónbeszéd tartalma fel is jogosította az országot a legszebb reményekre, a melyeknek megvalósítása bizonyára nemcsak az első alkotmányos országgyűlésen mult. Általános meggyőződés volt, hogy a nemzet sorsa most fog igazán eldőlni. Hitték hogy a régi, dicső haza már elveszett, s azt most kell visszazerezni úgy, mint az első honakotók.

Petőfi ezt döngé az első népképviselők fülebe:

Mit őseink egy ezredév előtt
Tevének, azt kell tenni most ti nektek:
Bármily erővel, bármily áldozattal,
Bár mind egy szálig elvesztet belé,
Hazát kell nektek is tereíteni!
Egy új hazát, mely szebb a réginél
És tartósabb is, kell akarnotok,
Egy új hazát, a hol ne legyenek
Kiváltások kevély nagy tornyak;
Sötét barlangok, denevértanyák;
Egy új hazát, hol minden szögletig
Eljusson a nap s tiszta levegő,
Hogy minden ember lásson s ép legyen!

Az országgyűlés megnyitását megelőző napon úgy a főrendi, mint a képviselőház előleges ülést tartott. Amabban a már említett b. *Sztojka* Imre korelnöksége mellett, mint a ház legifjabb tagjai, gr. *Andrássy* Gyula, br. *Podmaniczky* Frigyes és br. *Podmaniczky* Armin, — emitt *Palóczy* László korelnök alatt a már szintén megnevezett *Irányi* kívül br. *Simonyi* Lajos, *Vojnics* Péter, *Dedinszky* József, *Marics* Péter és *Dániel* Antal végeztek a korjegyzői tisztelet.

A megnyitói ülésen szorongásig megteltek a padok lenni a teremben s a karzatok a terem három oldalán. S midőn — írja egy szemtanu — a nádor a miniszterektől kísérelve a terembe lépett és a számukra fönttartott emelvényen helyet

KIEYSTUT, LITVÁN FEJEDELEM.

BIRUTA.

foglaltak: szünni nem akaró éljenzajtól rengetek a terem falai. Kardok csörögtek, kendők s kalpagok lobogtak, taps, éljen zugott. A lelkesedés kitérésai nem ismertek határt.

Ezt a jelenetet ábrázolja képünk, melyet ez alkalommal bemutatunk, s melynek különös érdekét kölcsönöz az, hogy a *Rudolf* trónörökös védnöksége alatt megjelenő ország- és népismerető nagy munka számára készült. Az emelvényen *István* nádor főherceget alakja magaslik ki a miniszterek csoportjából, épen a mint a kezében tartott királyi trónbeszédet fölolvassa. Jobbján gr. *Battyányi* Lajos miniszterelnök, mellette *Kossuth* Lajos pénzügyminiszter, aztán *Szemere* Bertalan, a belügy, gr. *Szechenyi* István, a közmunkák és közlekedési ügyek minisztere; balján br. *Eötvös* József közoktatásiügyi miniszter, *Klauzál* Gábor ipar-, kereskedelmi és gazdasági miniszter, *Deák* Ferencz igazságügyminiszter és *Mészáros* László hadügyminiszter.

Lenn, a képviselők csoportjában, az előtér közepén, hóna alá fogott karddal gróf *Teleki* József áll, a nagynevű tudós s Erdély kormányzója. Jobbra tőle, kisé bejebb, vállán bársonymentével, kalpagját lobogtatva *Lónyay* Menyhért, tőle második, szigorú arcával, *Nyáry* Pál, ettől második, kopasz homlokkal, a szelid *Bezerédj* István, a ki első szabadította föl jobbágyait, még tovább jobbra az őz *Palóczy* László, a ház korelnöke. Mellette, épen a sarokban, az előtérn ül, csigafürtökben leeresztett hosszú hajával, a hazafias román képviselő, *Mușcu* Euthym.

A tulsó felel, gr. *Teleki* Józseftől balra, felé fordult arczeval, hosszú szakállal *Hajnik* Pál; továbbá arczeval látszik, összefonott karokkal, az 1861-ben oly gyászos véget ért gr. *Teleki* László. Kisé lejebb, az előtérben egy hátrafésült haju, kurta ujjas, magyaros bajszu embert látunk, kiről azonnal fölismerjük, hogy még az imént «paraszt» vala, ma «szabad magyar polgár» s nemzetének a többivel egyenlő rabu képviselője. Ez a becsület, értelmes *Szivák*, Bihar-megye egyik kerületének képviselője, ki a szintén egyszerű földmives *Antal* Mihályval együtt megérdemelt megtiszteltetésben részesült polgártársaitól. Közte és *Teleki* László közt *Pázmány* Dénes áll, a képviselőház későbbi elnöke, közleleiben egy szemüveges fej, a *Tóth* Lőrincze.

E megnyitói országgyűlésen a hirlapirodalom is képviselve van *Pálffy* Albert, a «Márczius 15-ike» nevű lap híres szerkesztője által.

A bemutatott kép eredetije egykorú körkép, melyet *Borsos* József és *Bettenkoffer* Károly készítettek. A trónörökös könyve után közölt e kép id. *Szinnyei* József egyetemi könyvtárnok birtokában levő példány után készült.

RAJZOK LENGYELORSZÁG TÖRTÉNETÉBŐL.

Lengyelország történetének ismerete nemcsak a rokonszenv ama számos képesánál fogva érdekelhet, mely bennünket e jőben és rosszban velünk oly sokszor osztozott szomszéd nemzet sorához fűz; nemcsak ama történeti érintkezések által, melyek a mult századok folyamán annyiszor hoztak közeli viszonyba e néppel és országgal. Az érdeklődés nemcsak tudományosan, de emberileg is teljesen indokolt, mert kevés nemzet története mutatja a jellemek és az események, a meglepő és regényes elemek oly változatos képét, mint a lengyel nemzet aspi-rációinak, virágzásának és hanyatlásának, érneinek és fogyatkozásainak története. Ha egy-felől a népeket történetiüknek kölcsönös tanulmányozása hozza egymáshoz közelebb, másfelől elvitathatlan igazság az is, hogy a történelem a népek iskolája, s a nagy történelmi tettek és mulasztások feltüntetéseben rejlt tanulság örök erkölcsi intelmül szolgálhat az emberi társadalom törvényeit kutatóknak. A jelen sorozatban az olvasó érdeklődését az is fokozhatja, hogy eredeti lengyel források után vesz itt néhány korrajzszzerűleg kidomborított képet a mult időkbel.

I.

Kieystut és Biruta története.

A lengyelek áttérése a keresztény hitre hosszú és véres küzdelmek eredménye volt, melyekben az őz pogány vallás hívei nem egyszer ontották véruket s az ősi áldozatok felszálló füstjét keresztények hulláinak szája táplálták. A vakhít, babona és az eretnokség üldözéseit tűz, vér és megölt áldozatok jajjai kísérték útjukban, de egyszerű földmives *Antal* Mihályval együtt megérdemelt megtiszteltetésben részesült polgártársaitól. Közte és *Teleki* László közt *Pázmány* Dénes áll, a képviselőház későbbi elnöke, közleleiben egy szemüveges fej, a *Tóth* Lőrincze.

E megnyitói országgyűlésen a hirlapirodalom is képviselve van *Pálffy* Albert, a «Márczius 15-ike» nevű lap híres szerkesztője által.

a csaták zajában, melyeket népe függetlenségéért és szabadságáért s atyai hitéért küzdött a szomszédos német lovagrenddel, mely a kereszt jelvénye alatt vonult irtó harcza Litvánia ellen. A német rend élén *Winrich* von *Kniprode* mellett, ki mint a rend mestere *Marienburgen* székelt, Ottó, «a faláb» küzdött törhetlen buzgósággal és vitézséggel. A johannisburgi ódon várbán, a litván határszélen, magányos szirtfok megközelíthetetlen meredéken dacolt évek során át a barbár csordák beözönlő árjaival lovag- és fegyvertársa, *Werner* oldalán, kit mint atyátlan elhagyott árvt vett magához, hogy a rend szigorú törvényeiben a szent ügy és lovagi becsület szolgálatának nevelje.

És *Werner* a hősi éretyek mindenikében méltó neveltjének bizonyította magát. Széplőtlen jelleme, kardforgatásban edzett acéllizmai bátor elszántsággal és halálmegvetéssel párosultak. Csak egy emésztő titok árnya borongott néha férfias arczán, mely sötét felhőköt húzódt végig rajta. Senki sem sejtette, hogy e példás erkölcsű ifju lovag, kinek minden ideje imádság és a keresztény ügy érdekében vívott harcok közt volt megosztva, lelke mélyén oly szenvedélyeket táplál, melyek nem állottak összhangzatban rendje kötelességeivel.

Werner szerelme volt.

Szerelme lángját *Biruta* lobbantotta fel, *Walguna* porosz nemes leánya, egy büszke, hőlelkű hajadon, azok közül az ideális jellemű nők közül, kiknek szíveben egy férfi elszántsága és ereje lakik, s kik készek felemelt fövel lépni a martir-máglyára. Ha meggyőződésük vagy kötelességük követeli. Születésétől kezdve keresztény hitben nevelkedve, lelke magába szívta volt a keresztény vallás magas igazságait. De honleányi érzése fellázadt ama mód ellen, melylyen a német lovagrend a szeretett vallása elveit saját honfirtársai közt tüzzel-vassal terjesztette. Verei nyomorának, a feldult falvaknak, fölperzselt kunyhóknak látása borzalommal töltötte el, mert ő nem így értelmelte a krisztusi tanok erkölcsi tanulságait, s hazafias felbuzdulása szívesen látatta vele *Kieystut*ot egy népszabadító hős színeben, ki előtt, hogy igazságot tegyen az elnyomottak közt, s pártjárja keljen a vételelneknek.

Tudta-e ezt *Werner*: ki mondhatná meg? Az évek multak, elvittek sok jót, sok rosszat magokkal, de az emlékezetet hátrahagyták. Pedig a lovagok kezdtek már észrevenni *Werner* halvány

arczát, gyötrő szenvedéseinek szívén rágódó kórját, s jó tanácsaikkal nem fukarkodtak. Csak két eset volt lehetséges: vagy visszafojtani hősi erőfeszítéssel ezt a végzetes szerelmet, vagy pedig kerülni örökre Biruta kárhóztos szépségét. Nagy lelkek ereje a kötelesség, gyöngéké pedig az alkalom megvonása. És Werner nem tudta, melyikre határozza el magát?

Sűrű hó borította a földet, metsző éjszakai szél csapkodta a fenyvesek ágait, a mikor Kieystut emberei betörték a német földre, s egy lovasszakasz körül fogva Walguna házát, atyja távollétében elragadta Birutát, s mint a nyíl ro-

meg, oly szépét, mint maga Pogezana istennő. Láttunkra futásnak eredt, de utólértük s már-már fogolylává tettük, mikor hirtelen egy lovasszékely bukkanat elő, melynek vezére, egy magas szőke ifjú, villámként csapott ránk. De mi közben voltunk s bár a lovagok vitézül tartották magukat, erős küzdelem után engedni voltak kénytelenek a túlerőnek. Itt hozzuk mindnyájukat, vezérok kivételével, a ki látván a harc kimenetelét, hirtelen sarkantyuba kapta lovát, s bár többen üldözésére keltek, sikerült elmenekülnie.

Kieystut vizsga szemekkel mérte végig a föl-

Biruta. — Tévedsz, fejedelem. Jusson eszedbe nagyatyád, Gedymin sorsa. Khristburg vára ostrománál egy samlandi nemes lánya esett hatalmába; megtetszett neki és rabszolganőjévé akarta tenni. De ez a nő alig érkezett meg nagyatyád, Gedymin sátrába, tört dőfött annak szívébe. Hagyj tehát engem szabadon, Kieystut, küldj vissza atyámhoz, mert én is a samlandiak fájából való vagyok.

Kieystut gondolatokba mélyedt; meglepte őt ez a csodálatos ékesszólás, melyet a perc ihlete kölcsönzött e nő ajkaira, s néhány percnyi elmelkedés után odaszólt embereihez:

BOSNYÁK LEÁNY.

CZIGÁNYASSZONY.

BÁNÁTI SZERB LEÁNY.

DÉLSZLÁV NŐK.

— Vastagh György rajzai Čop Marjet Mara hasonló című művéhez.

hant a drága zsákmánnyal vissza Kieystut táborába, hol a nagyfejedelem fejét lóva nyakára hajtván, gondolatokba merülve állt sátra előtt.

— «Uram, — szolt Woyden, a szakasz vezére — ez egyszer jó fogást tettünk, zsákmányunk megérte a vadászatot, mert hasonlót, tudom, sohasem láttál.

— «Magyarázd ki magadat, Woyden» — szolt közbe Kieystut szigoruan, fölemelve tekintetét az érkeztetre.

— «Elérve a szomszédos erdőt, — folytatá ez, — minden irányba szerteoszoltunk, a mikor Patrik, a szerencsés kópé, egy nőt pillantott

emelt fővel, büszke daczczal előtte álló Birutát, s be kellett vallania magának, hogy sohasem látott hasonló szépét, hasonló tökéletet.

— «Ki vagy?» — kérdezte aztán, felindulástól remegő hangon.

— «Birutának hívnak s Walguna, porosz nemes leánya vagyok.»

— «És ki az a német lovag, a ki, mint hallom, oly hősileg védelmezett?»

— «Ugy hiszem, Werner lovag volt.»

— «Te büszke és gögős vagy Biruta, a mi pedig, azt hiszem, nincs helyén egy rabszolganőnél» — szolt újra Kieystut.

— «Rabszolga én? — felelt vissza nyugodtan

— «Vigyétek vissza e nőt atyja házába.» Azután pedig hozzátette Birutához fordulva: «De viszont fogjuk látni egymást; viszontlátjuk majd, a harc után.»

Kieystut jóslata hamar beteljesült. A harci készülődések tovább folytak úgy a litvánok, mint a németek részéről s 1361 április havában a két sereg a kownói síkon találkozott. Folyt a vér pataként mindkét részről, Werner valódi csodákat mivelt, hogy vérrrel mossa le felkén a szenvedély által okozott foltot. Az iszonyu mérszárlás közepette Kieystut lóva egyszer csak

megtántorgott, s egy pár pillanat alatt százan rohantak rá s Litvánia hőse a németek foglya lón.

Egy magas négyszögletes torony legvégében szállásolták el a fogoly fejedelmet, melynek folyosóját és ablakait vasrácsok zárták el, a nehez ajtókat pedig vaspántok borították. Éjjel-nappal egy lovag őrködött felette, szolgálatára egy vele együtt elfogott szolgáját rendelték, asztalát rangjához illően látták el mindennel. De mi izlik a fogolyt, kitől elvették élete legfőbb javát, szabadságát?

Egy nap Werner lovag kopogtat a nagymes-

dat, kinek visszaadta szabadságát? De ne félj, ő nem feledett el, s mivel hálával tartozik neked, engem kért föl, hogy helyzeteden, a mennyire tölem telik, enyhítsek.»

Kieystut zord arczán keserű mosoly vonaglott át.

— «Ah! igen; emlékszem. Tehát Birutának hívják? S te talán ugyanaz a lovag vagy, ki oly hősiesen állott ellent elrablóinak? Igaz, sohasem láttam gyönyörűbb teremest. Szívemből köszönöm, de mondd meg, nincs szükségem szíveségére, melyet nem bírok magamnak megmagyarázni. A mi pedig téged illet, nemes lovag, sza-

E szavakkal a lovag távozott s Kieystut elmélyedve gondolataiba, bizonyos érdeklődéssel gondolt rá, kit szeret hát ez a büszke szépség, ha nem azt, a ki előbb életét s most becsületét tette kockára ő miatta?

A szobában, melyet Kieystut elfoglalt, egy nagy festmény volt, mely a rend nagymestereinek egyikét ábrázolta. Kieystutnak és hú szolgájának, Alfnak sikerült a falnak a kép által rejtett részét áttörni, éjjel-éjre dolgozva, követ követ után takarítva el. Mire Werner megjelent, hogy személyes közbelépésével Birutának tett ígérete szerint enyhítsen a fogoly sorsán, a falba vajt

ter ajtaján, kikérni azt a kegyet, hogy ő őrizhesse a fogoly fejedelmet. Az engedély könnyen ki lett eszközölve, s Werner még azon este remegő kézzel tárta fel Kieystut ajtaját.

— «Tudod-e, fejedelem, ki küldött hozzád?»

— «Bizonyosan a nagymester — felelt Kieystut hanyagul — mondd meg neki, hogy előre is visszautasítom ajánlatait, Litvánia csak hozzá méltón fog viszontlátni, vagy soha.»

— «Csalódot, fejedelem — válaszolt Werner — engem nem a rend mestere küld hozzád, hanem Biruta.»

— «Biruta? Nem ismerem ezt a nevet.»

— «Hogyan? Elfelelted volna-e már foglyo-

bad-e tudnom, mi késztet ily megbízás elvállalására? Talán szeretője vagy? . . .»

Werner tagadó mozdulatot tett.

— «Nem, — felelte; — nem vallhatom be indokaimat, még kevésbé az övét, mely az ő titka, s én nem rendelkezhetem felette. De az ő akarata szent előttem; érte élek, érte áldozom fel magamat, a nélkül, hogy várnék vagy remélnék tőle valamit. S ha bűn ez, a rendnek, melynek tagja vagyok, törvényei szempontjából; úgy elég bűnhődésem a tudat, hogy nem szerettem viszt, s nincs mit bűnhődnöm többet a túlvilágon. De bocsáss meg, kötelességem hív; el kell hogy hagyjalak.»

üreg már rendesen el volt takarva s Kieystut várta az alkalmat menekülésére.

Egy nap Werner az őrt álló katonákat álomba merülve találta helyökön: álompor volt italukba keverve. Rosszat sejtve lépett a fogoly kamrájába, nesztelenül húzva be maga után az ajtót. Kieystut ott állott menekülésre készen a fal nyílása előtt, s léptek zaját hallva maga mögött, gyors elhatározással fordult hátra s még mielőtt folis-merete volna Wernert, kardja átjárta testét. A lovag vérébe roskadt, ajkai alig érthetőleg suttogták: «Biruta, érted halok!»

Csak most ismerte fel Kieystut végzetes tévedését. De már késő volt. Lehajolt, hogy barátját

nak felfogja kiomló vérét. Erőszakkal kellett magával vonnia hű szolgájának, ha azt akarta, hogy a menekülés meg ne hiúsuljon.

(Folyt. követc.)

A RAJNA.

Gyorsan, mint erdő fűre vadja,
Rohan alá a szőke Rajna.
Partjára a szomorú fűzek
Világos-zöld koszorút fűznek;
Fölötté vidám ég ragyog,
A Rajna fut... Magam vagyok,
A parton állók, s most a mélybe,
Majd meg a távol messzeségbe
Tekintek el, és erre s arra:
Mindenütt ő, a szőke Rajna!
Lelkem nem tud betelni véle,
S mint a gyermek, ha véget ére
Játéka, kezdi menten újra, —
Szemem e képet el nem únja.

Oh Rajna, szép vagy ott a messi völgybe',
Kiesiny pataként a mint futsz csörögve,
S a mit nekéd kis kéz tépett s adott,
A rózsaszalát lágyan ringatod.
Szép vagy, midőn utat keressz magadnak,
S ormáru a meredek szirtfalaknak
Mint könnyű zerge, egyik hegyről másra,
Ugorsz alá a síma szikla-ágyra;
Vized ezer gyémánta szétszakad,
Azt hinnők, összezúztad tán magad:
De nem, hisz vigabban, mint valaha,
Szökkelnek szőke habjaid tova.
Szép vagy, mikor kilépsz a nagy világba,
Bájdónak boldog, tiszta tudatába',
És megbámul mindenki, a ki lát,
Festői völgyeden haladni át.
Oly büszke szép vagy, mint király-leány,
Ki végig dölve gazdag bitorán,
Arany hajának hullámzó folyója
A bámulókat bűv-körébe vonja.
Szép vagy, midőn fáradni kezdve végre,
Lomhán tekintesz a nagy messzeségbe,
Lassan haladsz, tudván, hogy a mi vár:
Az óceán az, s ott a véghatár.
De mielőtt pályád' bevégezed,
S a tenger foszlányokra tépne szét,
Végső erőd' még egyszer összeszedve,
Mint hőshöz illik, a halálal szembe —
Hullámot szórva messz a végtelennek,
S halálod méltó párja életednek!

Oh Rajna, Svájcznak szép szülőltje,
Mi minden van beléd temetve,
S azt melyed többé ki nem adja...
Milyen hatalmas vagy te, Rajna!
Kiket az élet megriasztott,
Letenni a fárastó harcztól
Hányan futottak légy öledbe,
Üdvöt vesztvén, üdvöt keresve.
Feksznek ott a hullám-sírhoz,
Nevük nincsen tükrödre írva,
S vized bár sokak' könnyit issza:
Mi a tiéd, nem adod vissza.

Rajna, zúgó mélyedbe nézve,
Mintegy álmodva, megigézve,
Hallgatva habjaid nesztét,
Megértem azt az őt mesét,
Mit dalnok lantja, népek ajka
Regél, mély hittel csüggve rajta,
Ni, ott rohan a sikla partján
Hágen vitéz, magásra tartván
Pajzsát, a melyen összehordva
A Nibelung-kincs, nagy halomba'.
Egy percz, s a kincs a csöndes éjbe'
Szikrákat szórva száll a mélybe
A szikla-hegynek magasról:
S a hullám-sír gyorsan bezárul.
Hányszor kutaták mélyeid homályát,
Keresve a kincsek királyát,
Fölhozní azt a zúgó habból,
S koronákat készítni abból.
Hiába minden, az már a tied,
Habod tájtézik és tovább siet,
De azt a kincset ki nem adja...
Milyen hatalmas vagy te Rajna!

Boldog vagy Rajna! Gazdag tájakon,
A merre szíved, lelked vágya von,
Szaladsz végig, sok országot bejárva,
Szabad futásod' senki el nem állja.
Látsz zöld mezőt, erdős hegyormokat,
Ott illatár, itt zúgó szél fogad.
Hozzád siet a fűge lányserég,
És tükrödben magának tetszeleg.
Utad sok város mellett visz tovább,
Zöld partidon mosolygó, dús borág
Fon koszorút; romokban őt rege
Szunnyad — s a Loreley bűvös éneke
Fölzendül olykor melán, vontatottan,
Rá megenzdül a csolnak a habokban.
S a csolnakos szívét bú járja át,
Hallván a tündér rejtélyes dalát...
Boldog vagy Rajna, nem bánat semmi gond,
A bőszi vihar, ha tán fejedre ront,
Sujtó villámát könnyen elnyeled,
Szélvész ekeje, az sem ért neked.
Veszélyeken hullámok átszalad...
Oh áldott Rajna! Boldog vagy s szabad!

Bájos, hatalmas és boldog folyó,
Osztyltyrészed sok gazdag földi jó.
De hallgass rám, hadd mondjam el neked,
Hogy van egy föld, mit nem látott szemed,
Honnét vizedhez forrás nem szakadt,
Túl, túl a bérczen, messi ég alatt.
Ott is fakad lomb, zöldelöb talán,
Mint szomszéd bérczeidnek oldalán;
Az ég mosolygób, illatos a lég,
Völgyébe tükröd inkább illenek;
Ott is lakik nép: büszke és merész,
Villám- s viharhar szembe nézni kész,
Hazát szeretni ő tud csak talán,
Oh, az a föld az övé igazán,
Mert azzal szíve, lelke összenőtt...
Oh hogyha látnád, nem hagynád el őt!
De így hiába járod a világot,
Mit ér hatalmad, bájad, boldogságod?
Hidd el, hogy sorsod mégis mostoha,
Hogy azt a földet nem látod soha!

Legifj. SZÁSZ KÁROLY.

DÉLSZLÁV NŐK.

Ily cím alatt egy valódi diszmunka van megjelent Budapesten Grill Rikárd kiadó-könyv-árúsnál, melyet a sokat utazott s különösen a Balkán felszigetét és népeit kitünően ismerő író, Cop Marlet Mara irt, s melyhez jeles festőnk, Vastagh György készített a hely színén tett tanulmányok alapján művészi illusztrációkat. Azon kellemes helyzetben vagyunk, hogy a szép illusztrációkból hármat már most bemutathatunk olvasóinknak, s ugyancsak a jeles író munkájából vehetjük hozzá a magyarító szöveget.

Cop Marlet Mara horvát születésű, de Belgiumba ment férjhez s most Afrikában Algírban lakik és — németül ír. Reméljük azonban, hogy e ritka közvetlenséggel és elevenen irt munkája magyar nyelven is meg fog jelenni, a mi, tekintve kelet felé utaló vonatkozásainkat, valóban kíváncsot és különösen a népisme terén irodalmilag is kíváncsot lenne.

Bosznia az évszázadok folyamán sajátos társadalmi világát alkotta meg a keresztény szláv és izlami török erkölcsök keverékének. A leánykeres titokszertű módon megy végbe. Az «asikovanje», a hogy az udvarlást nevezik, megvan mind a két vallásfelekezet szokásaiban, ha különböző módokon nyilatkozik is. A keresztényeknél az a szokás, hogy néhány fiatal legény összeáll s napokra terjedő kirándulásokat tesz a szomszéd községekbe. Bármely szegény is a polgári paraszt, azért a szives vendéglátást e leánynezőktől soha nem tagadja meg, ha megkopogtatják ajtaját. A községbeli legények is oda csatlakoznak a jövevényekhez s együtt látogatják a leányos házakat, de a leányokhoz nyulniok nem szabad, sem illetlen szóval illetniök. Éjjelre azonban a helyzet megváltozik. A helybeli legények fegyverrel és kővekkel üldözik az idege-

neket s őrzik a házakat, hogy beléjök ne hatoljanak, sokszor véres veredések lesz a dologból, reggelre azonban ismét helyre áll a jó egyetértés.

A szláv törökök udvarlása, a kiknek a leányos házakba bemenni nem szabad, sokkal eredetibb. Az ifjú törökök a leányok énekére fülelnek s a mely házból több hangot hallanak, ott lekuporodnak a földre és csibukoznak. Így ülnek ott óráhosszat, epedő pillantásaikat az ablakra szegezve. Így megy az nappal.

Éjjel a leányok ott nevetgélnek az ablak mögött s ha az nem elég a legények figyelmét fölébreszteti: énekükkel csalják oda őket. Egyik legény aztán fölveti magát az alacsony ház ablakára, míg a többi őrt áll. Ha szive válszötttja is ott van a leányok között, akkor egy kis ideig ott turbékol vele, aztán leszáll s más boldognak engedi át helyét. Így tart ez az első hajnalig, a mikor a szeretőknak válni kell. A leány dalban marasztalja az éjszakát, a szerelmesek e jó barátját s azt mondja a hajnalnak: «kérdéznél csak minket; sosem virradnál föl.»

A döntő szerelmi nyilatkozás a bosnyák törököknél a nevetés, a félig felvont arcfátyol s kölcsönös ajándékok, aranyérmek, aranyhímzetű kendők, amettek kiscserélése.

A raják szerelmi nyilatkozása sokféle módon történik. Prjedorban pl. sokszor látni egy-egy magános török ifjút, a mint a Szana patak partján a kezeit mossa. Ekkor egy rajá leány óvatossan kisurran valamelyik házból s piruló arczával, lesütött szemekkel mellé sompolyog s fehér törülköző kendőt nyújt neki, melybe az ifjú lassan, kényelmesen beletörli a kezét, aztán visszanyújtja a nélkül, hogy a leányt csak egy pillantására is érdemesitend, mire az ép oly szerényen, a hogy jött, visszavonul. Pedig hát ez szerelmi nyilatkozás vala.

Mikor már az ifjak tisztába hozták magok közt az ügyet, — föltéve, hogy nincs ellene kifogás — az apa veszi kezébe a folytatását. Néhány tekintélyes tanút vevén maga mellé, meglátogatja a «komsiluk» — szomszéd — házat s innepélyes beszéddel világosítja föl, hogy voltaképen miben is sántikál. A gazda asztalához ülteti vendégeit s italt tesz elejök. Most az ifjú násznagya, a «sztarjesina» előadja a püspök házassági engedélyét s elővesz egy piros almát, melybe 60 török arany para van betéve, aztán öklével az asztalra ütv, követeli, híják elő a leányt.

A bosnyák leányok hat-söt tíz-soros fonadékban hordják a hajukat, melyről széles szalagok csüngnek a hátukra. Ez alkalomra azonban a leány kibontja a haját s az szabadon omlik vállaira s büszkén lép a kérék elé. Ha elfogadja az almát, akkor a tanuk egyike kilövi puskáját az ablakon s megvan az eljegyzés.

A törököknél az eljegyzés nem szokásos. Az asikovanje alkalmával az ifjú meggyőződhetett, hogy választottja szép s ez esetben lecsalja az udvarra és ott hirtelen egy finom szőnyegre borít a fejére. Ha a leány nem dobja le magáról azonnal s nem szalad el: akkor a legény megragadja és elváhatatlanul a magáévá teszi. Fegyveres pajtásaival, a kik lóháton ott rejtőznek a közelben, elviszi aráját s a házba vezeti. Az ifjú pár rokonai akkor elmennek a kádihoz, a hol megállapítják az összeget, melyet a legénynek fizetni kell, ha egyszer eszébe jutna nejét elbocsátani, vagy ha ez kívánna az elváltat. Erre aztán az imam előtti esküvés következik s este nagy lakoma, mely után az ifjú férj neje szobájába vonul s a míg csak benn van, a rokonok a dzsamijában imádkoznak.

A keresztény bosnyákok lakadalma fényes és költői. Az öreg násznagy, «sztari szvat» és a «kum» megindulnak a völgegy házatól, hogy elhozzák menyasszonyát. Ekkor az egész keresztény negyedben megzendül az ének. A fiatal leányok bucsudala ez pajtásnőjükhöz. A kíváncsiak kiözönlenek a házakból s körül fogják a nászmenetet. A menyasszony elfogultán, kisorsított szemekkel halad a zajgó tömeg között. Karesu derekát szűk ujjú vörös selyem «aszteria» — mellényke borítja, fölötté a bő ujjú piros «koporan» — kaftánszerű dolmány, — lábán csinos sárga kis papucs. Fejét csillogó arany díszítéstű piros füz borítja s lánczra fűzött arany pénzék csüggnek a nyakán, füleiben függök, karján percek, ujain gyűrűk.

Mögötte halad a sztari szvat és a vőfély ragyogó fegyverdiszben. A templom előtt a menyasszony kísérete a völgegyével találkozik. Esküvő után a menyasszony még egyszer vissz-

szamegy szülei házába s csak este vezetik a nászvenedék férje hajlékába. Akármily rövid legyen is az út oda, egy óráig kell tartania, míg a nászmenet oda ér. A menyasszony előtt ugyanis a falu minden leánya körbe fogódzik s járja a deli kolót szép festői diszruhában, csak csendes lépésben engedve haladni a menyasszonyt. Új otthona küszöbén ott várja a férj és a házba vezeti. A nászjé reggelén meglepő látványt nyújt az új pár hálószobája. A falak, a padló, a butorok tele vannak rakva és aggatva azokkal a pompás tarka kötőkkel, törülközőkkel, asztalterítőkkel, párnakkal, takarókkal és szőnyegekkel, melyeket gyermekora óta szőtt, varrt és himzett. A jó barátok oda jönnek megcsodálni szorgalmának e kincseit, mielőtt a szekrényekbe vándorolnának.

De ez persze csak a vagyonosabbaknál megy így, a szegény rája nem teheti ezt.

A szerb családi élet csendes, derült képet nyújt. Itt is az öregek hozzák össze az ifjakat. A kerő virággal ékesített csutorát akaszt a karjára, hosszú színegen kakast vezet maga után, másik kezében ostort tart. Az első az öröm, második a dal és a termékenység, a harmadik a — hatalom jelvénye.

A szerb falusi leány öltözéke festői s keletiesen tarka. A falusi asszony fehér, redős inget visel, mely telt idomait jól kiemeli. Két kastrinca, egyik elől, másik hátul pótolja a szoknyát két nagy ércesantel erősítve a derekára. A kastrinca pompás színvegyülettel szövött, az ingujj és mell gazdagon hímzett. Dereken ezen fölül ujjatlan hosszú felső posztó ruhát visel, virághímzéssel s nyakán «maramával», fátöl kendővel. Korall és más nyakláncz, borsaru, aranypénzes fejdísz egészíti ki az öltözéket.

A cigány nő szintén eredeti típusa a kelet szláv világának. Ugyanoly öltözik, ugyanazt a nyelvet beszéli, ugyanoly életmódot folytat, mint annak az országnak többi asszonyai, melyben ő is lakik, — csak hogy nem dicsekedhetik azokkal az érényekkel is, mint az illető faj asszonyé, s a «roma» és «romni», nem keveri össze veret azokkaléval. Nem tapad a rögöz, no-mád életet él, mint egyebütt is s romantikáját képviseli itt is az ethnografának.

EGY SORSJEGY.

9672-dik szám.

Regény egy kötetben.

Irta VERNE GYULA.

Franciaiából HUSZAR IMRE. (Vége.)

És ezt a történetet csakugyan Hog Sylviusnak kellett elbeszélnie. Ole nem tehetett volna, mert Joel kevés hja hogy agyon nem szorította a karjai közt, mialatt Hulda eszméletére tért.

— Hulda!... kedves Hulda!... mondá Ole. Igen... én vagyok... a jegyessed... és nem sokára a férjed.
— Mindjárt holnap, gyermekeim, mindjárt holnap! kiáltá Hog Sylvius. — Még ma este elindulunk Dálba. És ha még eddig sohase láttak, most fognak látni egy jogtanárt, egy képviselőt tánczolni a menyegzőn, mint a legizmosabb telemarki legény.

De hogyan tudhatta Hog Sylvius Kamp Ole történetét? Egész egyszerűen a legutolsó levélből, a melyet a tengerészeti hivatal irt neki Dálba. Ehhez a levélhez — a mely a legutolsó volt és a melyről senkinek se szót, — egy másik, Krisztiansundból keltezett levél volt mellékelve. A második levél azt a hirt tudatta, hogy a Genius nevű dán brig, Kromon kapitány parancsnoksága alatt, állomást tartott Krisztiansundban. E hajó, mely három nap mulva volt megérkezendő Krisztiansundban, magával hozta

A HITTERDALI TEMPLOM.

EGY SORSJEGY.

azokat, a kik a Viken hajótörését túléltek, többek közt Kamp Olet is, a fiatal vitorlamestert.

A tengerészeti hivatal levele értelmében a menekültek nagyon sokat szenvedtek és még rendkívül gyöngök voltak. Ezért nem akart Hog Sylvius semmit se szólni Huldának, jegyese hazaérkezéséről. Válaszában fel is kérte a tengerészeti hivatal, hogy tartsa titokban a szerencsétlenek megérkezését. A titok csakugyan híven megőrzött a közönséggel szemben.

Könnyen magyarázható, hogy a Telegraph nevű avizóhajó nem találta meg a Viken roncsait, sem azokat, a kik a katasztrófát túléltek.

A Viken, a mely már a nélkül is igen rossz állapotba jutott, fénytelen volt egy heves vihar elől éjszaknyugat felé menekülni, mikor kétszáz tengeri mérföldnyire volt Izlandtól délnek. Másnap 3-ika és 4-ike közt éjjel összeitkőzött azon óriási jéghegyek egyikével, a melyek a grönlandi tengerekből usznak dél felé. Az összeitkőzés oly iszonyu volt, hogy a Viken-nek öt percz mulva el kellett merülnie.

Ekkor irta Kamp Ole a sorsjegyre, a jegyesehez intézett bucsusorokat. A sorsjegyet egy palackba dugta és a palackot a tengerbe dobta.

De a Viken legényeségnek nagy része, a kapitányt is ideértve, az összeitkőzés áldozatán esett. Csupán Kamp Ole és négy társa birt a jéghegy egyik töredékére ugrani, abban a perczen, mikor a Viken elmerült. Azonban a menekülők halála is elmaradhatlanul bekövetkezett volna, ha a roppant vihar a jéghegy töredékét nem kergeti éjszaknyugat felé. Az öt hajós két nap mulva ki-merülten és éhséggel küzdve, a jegdarabon eljutott Grönland déli lakatlan partjára, a hol az Isten kegyelméből éltek.

Ha néhány nap alatt segély nem érkezik, okvetlenül el kellett volna veszniök.
Honnét meríthettek volna annyi erőt, hogy elmenessenek a lán halásztelepekre a Baffin-öböl tulsó partján?

Ekkor haladt el arra a Genius nevű brig, a melyet a vihar elterelt az utjáról. A szerencsétlen menekültek jeleket adtak neki és a kapitány felvette őket a hajójára.

Meg voltak mentve!
Mindazonáltal a Genius is, az ellenkező szelek miatt, csak nagyon lassan és nagyon késedelmesen bírta megtenni az aránylag rövid utat Grönland és Norvégia közt. És a magyarizata annak, hogy csak július 12-én érkezett Krisztiansundba és július 15-én Krisztiansundba.

Ugyanaz nap reggel ment Hog Sylvius a hajóra, a hol Olet még nagyon gyöngén találta. El-

mondott neki mindent, a mi Saint Pierre Miquelonból irt legutolsó levelének megérkezése óta történt. Aztán, minekutána a Genius legényeségét még néhány órai titoktartásra felkérte, magával vitte Olet a saját lakására... A többit tudja az olvasó.

Ekkor aztán elhatározták, hogy Kamp Ole jelen legyen a sorszuháson. De lesz-e hozzá ereje?

Lesz! Az erő nem fog hiányozni, hiszen Hulda is jelen lesz! De vajjon érdekelte-e őt még most is ez a sorszuhás? Igen, és ezerszer igen! Érdekelte őt is és a jegyését is!

Hog Sylviusnak sikerült visszaszerezni a sorsjegyet Sandgoisttól. Visszaváltotta a drammenai uzsorától ugyanazért az árrért, a melyet az Hanzené asszonynak fizetett érte. És Sandgoist nagyon boldognak érezte magát, hogy megszabadulhatott tőle, most, mikor az ajánlatok teljesen elmaradtak.

— Derek Ole barátom, — mondá Hog Sylvius, — átadván a sorsjegyet a fiatal tengerésznek, nem a nyereség meglehetősen valószínűsítését akarom visszaadni Huldának, hanem az utolsó bucsút, a melyet ön abban a pillanatban intézett hozzá, mikor az életét elvesztettnek hitte.

Nos hát, meg kell vallanunk, hogy Hog Sylvius tanár jól volt inspirálva, sokkal jobban mint Sandgoist, a ki csaknem a falhoz verte a fejét, mikor a sorszuhás eredményéről értesült.

Most már százezer márka volt a dái házbán! Igen! teljes százezer márka, mert Hog Sylvius nem engedte meg, hogy visszafizessék neki azt az összeget, a melyért Kamp Ole sorsjegyet visszavásárolta.

Ez volt a hozomány, a melyet kis Huldájának adott, menyegzője napján.

Talán lesznek, a kik kissé meglepőnek fogják találni, hogy a főnyeremény épen annak a 9672 számú sorsjegynek jutott, a mely annyira magára vonta a közfigyelmet.

Igaz, megvalljuk hogy meglepő, de nem volt lehetetlen és a mi több, csakugyan megtörtént.

Hog Sylvius, Ole, Joel és Hulda még ugyanaz nap este elutaztak Krisztiansundból. Visszafelé ment utba ejtettek Bamblet, mert hiszen Szigridának át kellett adnia a nyeresményét. Mikor a híres dái kis templom mellett elhaladtak, Huldának eszébe jutottak a szomorú gondolatok, a melyek őt e helyen ezelőtt két nappal gyötörték; de Ole látása csakhamar meggyőzte őt a boldog valóságáról.

Szent Olafra mondom! Hulda ugyancsak bájos volt fényes koronájával a fején, mikor négy nappal később kilépett a dái kis kápolnából férje, Kamp Ole karján. Az esküvő után következett lakodalomról még a Telemark legtávolabb zugában fekvő gyarmatokban is beszéltek. És mily nagy volt mindnyájuk öröme; Szigridaé, a szép nyoszolyóleányé, atyjáé, Helmböe bérloé, Joelé, a jegyese és Hanzené asszonyé is, a kit Sandgoist kísértete nem gyötört többé.

Talán az olvasó a felett is fog tünődni, vajjon a sok jó barát, a nagyszámú meghívottak, «Help testvér urak», az «Idősb Help Fiai» és mások azért jöttek-e el Dálba, hogy tanui legyenek a fiatal mátkapár boldogságának, vagy pedig hogy tánczolni lássák Hog Sylvius jogtanárt és képviselőt? Ez csakugyan nagy kérdés. Annyi bizonyos, hogy a derek Sylvius nagyon méltóságteljesen tánczolt és miután a tánczvigalmat az ő kedves Huldájával nyitotta meg, a bájos Szigridával fejezte be.

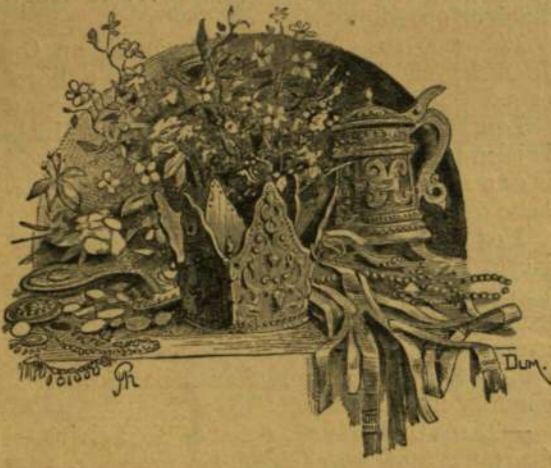
Másnap a Vestfördal völgye összes lakosságának zajos eljenzései közt elutazott, mindazonáltal nem a nélkül, hogy meg ne igérté volna visszatérését Joel esküvőjére, a mely a legközelebb érdekelt jegyesek kimondhatatlan öröme, néhány hét mulva ment véghez.

Ezúttal a tanár a tánczvigalmat a bájos Szigridával nyitotta meg és az ő kedves Huldájával fejezte be.

És azóta Hog Sylvius sohase tánczolt többé. Mennyi boldogság lakik most a dái házbán, a melyet annyi szerencsétlenség látogatott meg! Ez kétségkívül nagy részben Hog Sylvius műve volt, a mit ő azonban sohase sem akart elismerni és mindig azt hánytorgatta:

— Utóvégre is, még én tartozom valamivel Hanzené asszony gyermekeinek!
Kamp Ole a híres sorsjegyet visszakapta a sorszuhás után. A sorsjegy most a dái vendéglő nagy termében a diszhelyen függ egy kis fakenyélben. De nem a sorsjegy előrése látszik, a

melyre a nevezetes 9672 szám van felírva, hanem a hátulsó része, a hajótörést szenvedett Kamp Ole utolsó bucsujával, a melyet jegyeséhez, Hanzen Huldához intézett. (Vége.)

EGYVELEG.

* III. Napoleon trónszéke. Angol lapokban olvassuk a következő, érdekes adatot a porosz-francia

minden kényelemben bővelkedik, van csatorna-hálózat, vendéglői, kávéházai, lóvasutjai, sétányai, zenecsarnoka, egy színháza és egy a Garibaldi anyja nevét (Rosa) viselő nagy temploma. A város egyik díszese ezenkívül Garibaldinak egy nyolc méter magas szobra, melynek leleplezése alkalmával egy „Il Garibaldino” című demokratikus lap fog megindulni az új városban.

* Nők által kormányzott város. Amerikában, hol közel 100,000 tanítónőn kívül számos ezer női hivatalnok s értelmi pályán működő nő van különösen mint hirdető, könyvvezető s hivatalnokok, több államban már régóta megadták a nőknek a politikai szavazati jogot. Kansas állam Oskolova nevű városában a női párt került felül s most a polgármester, városi tanácsnokok s az összes városi képviselők egytől-egyig a szűz nemből valók.

* Tudós nők újsága. Párisban „Revue scientifique des femmes” című tudományos folyóiratot ad ki egy nő, mely folyóiratba kivétel nélkül tudós nők írnak, közöttük orvosnők, természettudósok, tanárnők s más akadémiával ranggal bírók.

* A rózsaszőlő termelését Szászországban is megkísérelték s e célból óriási kiterjedésű rózsaszőlőket létesítettek. Az éghajlat nem oly kedvező ugyan mint Törökországban, de a rózsafajok jobbak, illatosabbak s az új iparágban nagy jövőt jósolnak.

* A fiatal német császár nem oly fiatal többé, mint a lapok írják. Elődei közül a nagy választó

ből harmezekilenczet nemzet fia fordultak meg Avonban, a kik között ötezer amerikai volt. Legújabbban a „Shakespeare-pénztár” kezelő bizottsága komolyan foglalkozik az összegyűlt tőke hová fordításának kérdésével, s erre nézve kétféle javaslat van. Egyik javaslat az összegyűlt tőkéből egy tanintézetet óhajtat felállítani, mely Shakespeare nevét viselné, míg a másik azt a templomot akarja kijavíttatni, melyben a nagy költő hamvai nyugsznak.

* A nyári felhők magassága. A felhők magasságának és mozgásának ismerete nagyérdékű a tudományra, s kivált az időjárásra nézve fontos; azért az utóbbi években sokat foglalkoztak e tárgygyal a meteorológusok, kivált Angliában és Svédországban. Vizsgálódásaik folytán arról győződtek meg, hogy felhők minden magasságban képződnek, de bizonyos magasságokban vagy szintjakban leggyakrabban fordulnak elő. A főbb alakokra nézve következők voltak megkülönböztelték a legesekélyebb magasságok, és pedig lábakban kifejezve: Stratus felhő 2000, Nimbus 5000, Cumulus (alapja) 4500, Cumulus (csúcsa) 6000, Cumulo-stratus (alapja) 4600, Alcirrus 12,800, Cirro-cumulus 21,000, Cirrus 29,000, a legmagasabbak 41,000. Leggyakoribb voltak a felhők 2300 és 5500 láb között. Általában a felhők napközben emelkedni szoktak; az emelkedés, a cumulus-alak kivételével, csaknem 6500 lábig fokozódhatik. Reggel, mikor a cirrus-felhők legalacsonyabban szoktak lebegni, legalacsonyabb alakjuk, a cirro-

MIKOR KILÉPETT A KIS KÁPOLNÁBÓL.

A TANÁR NYITOTTA MEG A TÁNCZVIGALMAT

EGY SORSJEGY.

háború idejéből. 1870-ben három francia utazó szállt meg egy nagyobb német város vendéglőjében s ott több hónapon át tartózkodott. Az utasok pénze végre elfogyott, úgy, hogy vendéglői számlájukat nem tudták kifizetni s egy napon a kapuféltől vettek bucsut. A vendéglős nagyot nézett a dolgon s az utasok hátrahagyott podgyaszát a bíróság közbéjöttével lefoglalta. Mily nagy volt azonban a vendéglős meglepetése, mikor egy nagy ládából, melyet a francia utazók hagytak hátra, egy trónszék került elő. A szék selyemmel bevont vánkósára s támláira be volt hímézve az „N” betű, a Napoleonok kezdőbetűje. A székhez egy zenélő gép is volt, melyet egy rugó hozott működésbe. A székvények hátrahagyott papírjai közt néhány felvilágosító sort találtak a székre vonatkozólag. A franciáknak e szerint az volt a szándékuk, hogy a székot, a francia hadsereg óhajtott előnyomulása esetében, Berlinbe szállítsák, hogy az odáérkezéskor Napoleon császár már készen találja trónusát. A nevezett kufforás szerint a trónus mind máig a német vendéglős birtokában van.

* Új amerikai város. Hogy az új világban mily gombamódra emelkednek ki a földből a városok, annak érdekes példáját adja a Buenos-Ayres mellett épülő Garibaldi városa. A Garibaldi alig pár hete épül, s néhány hét alatt el fog készülni, a midőn a környékről mintegy 4000, leginkább olasz kivándorlottakból áll lakosság költözik belé. A város 800 házból áll, s van egy óriási városháza, melyben a posta-, táviró- és telefonhivatalok, a törvényszék és egy nagy könyvtár vannak elhelyezve. Az új város

fejedelem 21 s I. Frigyes Vilmos 24 éves korában jutottak a trónra s maga Nagy Frigyes is korábban, 28 éves korában lett uralkodóvá.

* Óriási pármái sajtot hoztak magokkal ajándéknak a pármái egyetem hallgatói a bolognai egyetem jubileumára. A sajt sulya 160 font volt s köröskörül latin feliratok voltak rajta macaronival kirakva. A sajt elfogyasztásához a turini egyetem hallgatói egy nagy hordó piemonti bort szállítottak.

* A szerb trónörökösét éjjel-nappal négy meghitt szolga őrzi, mivel anyja, Natália királynő, attól fél, hogy Milán király elrabolhatja. Jelenleg Wiesbadenben egy nyaralóban laknak, de a kis trónörökösnek még a nyaraló kertjébe sem szabad magában kimennie.

* A new-yorki rendőrséget, hogy a megvesztegetési kísérleteknek ellenálljanak, igen jól fizetik. A főfelügyelő évi fizetése 12,000 forint, a felügyelőké 7000 frt, a közrendőröké 2000—2500 frt. Egészben véve 4 biztos felügyelő alatt 3216 rendőrszűzviselő van s New-York városának a rendőrség évenként mintegy 8—10 millió frtjába kerül.

* Shakespeare szülőháza Avonban sok látogatót vonz a világ minden részéből, úgy hogy a múlt évben is nem kevesebb, mint 16,417 utazó fordult meg a történelmi nevezetesség kis házában. A látogatók rendszerint egy shillinget tesznek az e célra felállított pénzgyűjtőbe, s ez uton már eddig mintegy 75,000 frank gyűlt össze. Mindenki aki itt megfordul, egy könyvbe jegyzi a nevét és nemzetiségét, s ebből a könyvből kitérjük, hogy a múlt évben körül-

cumulus, a leggyakoribb; este, mikor a cirrus-felhők legmagasabban lebegnek, legmagasabb alakjuk, a cirro-stratus, a leggyakoribb. A mi az időjárás és a felhőmagasság közti viszonyt illeti, a cumulus alapján a magassága csaknem minden körülmény között állandó. A teteje azonban a legnagyobb légnyomás közelében a legalacsonyabb; a depressziók helyén magasabb, legnagyobb magasságát pedig a zivatarok alkalmával éri el; a cumulo-stratus vastagsága néha több mérföldre terjed. A legmagasabb felhőalakok a depressziók táján szoktak legalacsonyabban lebegni.

* Hogyan keletkezik a divat. Trouvilleban a napokban egy bájos francia hercegnő, ki az ottani előkelő világ egyik legismertebb szépsége, va ami mulatságra készült. Fehér eszükével díszített fekete ruhát öltött föl, s mivel a komorna nem tudta, hogy a ruhához milyen keztűt illik, választás végett egy pár fekete és egy pár fehér keztűt készített elő. A hercegnő kissé megkésként a tolettéjével, úgy, hogy a keztűfűlhuzára csak a kocsiban került a sor. Megérkezik, belép a terembe és álmélkóva veszi észre, hogy felemás keztűt visel. A nagy sietségben mindegyik párból csak egyet vett magához. A hercegnő igen boszús volt, de már nem segíthetett a bajon. Csodálatos azonban — a felemás divat nagy hatást keltett. A hölgyek érdekesnek, pikánsnak találták, s azóta mindenki a ruhával és díszítésével harmonizáló kétféle keztűt visel Trouvilleban.

A PRÁGAI NEMESHÖLGY-ALAPITVÁNYI INTÉZET ÚJ APÁTNOJE.

Margit Zsófia főhercegnő, Károly Lajos főhercegnék, a király fivérének leánya, f. évi június 6-ikán avatottat fel a prágai Hradsinon levő, Mária Terézia királynőről nevezett cs. k. nemeslady-alapítványi intézet apátnöjévé.

Az ifjú főhercegnőt már ezelőtt két évvel, 1886 május 23-ikán nevezte ki ő felsége ezen intézet apátnöjévé. Akkor az ünnepélyes felavatást a főhercegnő zsenge életkoránál fogva — éppen azon időtájt érte el 16-ik évét — el kellett halasztani, miután az 1755-ik évben kelt alapítólevel szerint az említett nemeslady-alapítványi intézet apátnöjének legalább 18 évesnek kell lennie.

A főhercegnő 1870 május 13-án született édes atyja anstedi kastélyában. Édes anyja, Mária Annunziata főhercegnő, II. Ferdinánd, mindkét Szicília volt királynak leánya. Női ágról való nagyanyja, Mária Terézia főhercegnő, annak idejében szintén apátnöje volt a prágai nemeslady-alapítványi intézetnek.

A mint a fiatal hercegnő ez év május havában a 18-ik életét elérte, elhatározták ünnepélyes felavatását, hogy a hét évig tartott provizorium végre megszűnjék.

Az udvari és egyházi szertartást, melyet a cs. k. prágai nemeslady-alapítványi intézet apátnöjének felavatásánál és ünnepélyes bevezetésénél az intézeti templomban ily alkalommal kifejtettek, a „Vasárnapi Ujság”-ban már 1886-ban, Margit Zsófia főhercegnőnek apátnövé történt kinevezése alkalmával körülmenyesen ismertettük.

A folyó év június hó 6-ikán megtartott felavatási ünnepélynél az új apátnö édes atyja, Károly Lajos főherceg szerepelt mint installátor, az ünnepélyen kivüle az apátnö édes anyja, továbbá nagybátyja, Lajos Viktor főherceg és Mária Terézia főhercegnő vettek hivatalból részt. A szertartásnál az intézet dékánnöje, Welsersheimb gróf, és az al-dékán, Auersperg herceg vettek az új apátnö vállára a hermelinprémes apátnöi köpenyt. A nagymisést Schönborn Ferencz gróf, prágai hercegeknek czelebrálta.

Este a hagyományos díszlakomát Károly Lajos főherceg adta a várpalotában, melyen a cseh főarisztokrácia, a tábornokság, a város polgármesterei és az egyetemek igazgatói vettek részt. A színházakban az új apátnö tiszteletére ez alkalomból díszelőadások tartottak.

MARCIÁNYI GYÖRGY.

ADATOK AZ 1849-IKI OROSZ BEAVATKOZÁS TÖRTÉNETÉHEZ.

Frolor orosz katonai író művéből.

Miklós csak a fegyveres beavatkozás eszméjét csak azon esetre akarta valószínűsíteni, ha az osztrák birodalom minden részeiben kiűrt forradalom Galicziában is lábra kap.

Ámde ennek veszélye soha fenn nem forgott, mert az 1846-iki események arról győzték meg az ottani parasztságot, hogy az osztrák kormány, céljainak elérése után ígéréseit be nem váltotta, s bajaikon egyáltalán nem segített. — A forradalmi párt minden erőlködéséi dacára sem a bennszülött, sem pedig a külföldről bejött bujtatógatók nem voltak képesek a rendet megzavarni.

Ily körülmények közt aztán, az 1849-iki fegyveres beavatkozás politikai szempontból a legnagyobb hiba volt, melyet valaha elkövetünk, mivel örök időre elidegenítette tőlünk a magyar nép rokonszenvét, melyre előbb-utóbb oly nagy szükségünk lett volna.

A mi a beavatkozás katonai oldalát illeti, csak azt lehet rá mondani, hogy: „le jeu ne valait pas la chandelle (a játék a gyertyát nem éri meg). — Kórházakban, uton-útfélen kiűrt mindenféle ismeretlen nyavalyákban, kerek számmal 30 ezer embert vesztettünk, valamivel többet, mint az I-e Napoleon ellen viselt összes háborúinkban.

A helyett, hogy az eredetileg megállapított heditér szerint Oláhországból, illetőleg Erdély-

ből kitorolván, az alföldön nyomtuk volna el az a nélkül is végképen kimerült lázadókat: a német fővezényelt kívánsága szerint, erőnkét szétforgácsolva, időt engedünk nekik, hogy magukat kényük-kedvük szerint előkészíthessék a védelemre.

Erre ugyan azt felelik az akkori intéző körök emberei, hogy a városi hercegnék (Paskievicsnek) szabadságában állott volna még az utolsó perczben is más irányban benyomulni, de ne feledjük, hogy az istenben boldogult Miklós czár rogtonzott tervekre soha sem volt rávehető, különösen pedig ebben az esetben nem, midőn az utolsó óráig arra volt elhatározva, miszerint csapatjait személyesen vezetendő Magyarországra.

A hadi tervet a két szövetséges fejedelem Varsóban megállapítván, Konstantin nagyherceg közbenjárásával Berg gróf vezérkari főnök oda iparkodott, hogy Grotenhjelm tábornoknak, mint az Erdély ellen működő haderők parancsnokának, idevágó jelentései vétsenek figyelembe; de osztrák részről kifogásoltatván, miszerint minden további halogatás a legnagyobb veszélybe dönthető a monarchiát: nem maradt egyéb hátra, mint az eredetileg helyes-

MARGIT ZSÓFIA FŐHERCEGNŐ MINT A PRÁGAI NEMESHÖLGY-ALAPITVÁNYI INTÉZET APÁTNOJE.

nek talált terv tökéletes mellőzésével, a Paniutine hadosztály elkülönítését elrendelni, mely mivelet az utóbb elkövetett hadászati hibák elseje volt.

Bármennyire kétségbejöttnek látszott is az osztrák sereg helyzete azon időben, midőn Paniutine tábornok erőszakolt menetekben Német-Hradishból Pozsonyon keresztül az osztrák állodás közepébe volt sietni kénytelen, a következő az mutatta, miként csakis a véletlennek köszönhető, hogy a magában véve gyenge külön sereg végképen tönkre nem ment a nélkül, hogy az osztrákokon segíthetett volna.

Mi történik, ha június 21-én, vagyis a Paniutine-féle külön csapat első fellépése után, Perednél, a hadi szerencse véletlenül jobban kedvez a lázadóknak?

Már pedig ugyan kevésbé mult, hogy az egymásután iszonyt erővel bekövetkezett magyar lovassági rohamok által megtört osztrák csapatok, a jobb- és balszárnyon hátrálva, Paniutine-t végképen cserbe nem hagyták. A hadosztály egyik zászlóalját, mely az osztrák báró Theissing-féle dandár támogatására lön kiküldve, a magyar tüzérség majdnem végképen tönkre tette, s midőn az osztrák Királyrővből kidobva vad futásban csakis Tallosnál gyülekeztek nagy

nehezen, mégis azt kívánták, hogy a mi több mint megzsidelt gyalogságunk fedezze visszavonulásukat.

Lovasság hiányában nagyon is érthető lett volna a most említett kívánság, de tekintettel arra a körülményre, miszerint a Paniutine-féle külön csapatnál egyetlen orosz lovas katona nem volt, holott az osztrákok 17 lovas századdal rendelkeztek, az egész eljárás legalább is nagyon különösnek tűnt fel.

Ismételjük, hogy a Paniutine-hadosztály vesresége, nem tekintve az anyagi veszteség nagyságát, az egész orosz hadsereg önbizalmát tönkre tette volna.

Mindenestre nagyon is kívánatos lett volna, ha Paniutine tábornok legott kimerítő jelentést tesz mindazokról, miket az osztrák vezényelttel való érintkezés folytán tapasztaltnia kellett. E helyett azonban veszteségi rovatnál beklüdvé, kitüntetésekért kért azok részére, kik az ellenség előtt jól viselték magukat.

Az első siker híre valószínűleg annyira hatott a különben is ingerlékeny kedélyű czárra, hogy a nagy veszteséget nem tekintve, csakis fegyvereinek győzelmét tartotta szem előtt. De az is

meglehet, hogy közvetlen környezete, melyet akkoriban a bécsi udvar minden kigondolható módon befolyásolt, úgy tűntette fel előtte a történeteket, mintha most már nagyobb mérvű hadműveletekre szükség többé nem is lenne. Ámde az osztrák részről következetesen folytatott diplomáciai tárgyalások, a fegyveres beavatkozásnak egész terjedelmében való keresztülviteléről, Stadion gróf leköszönése után újból felvetetvén, hátterbe szoritottak minden további megfontolást, melyre különben a czár a nélkül is kevés súlyt fektetett. Az angol kormányférfiak több ízben arra figyelmeztettek Nesselrode gróftól, hogy Ausztria soha sem szokta meghátrálni a neki tett szolgálásokat, sőt alkalomlag jóltevőket támadja meg, de a helyzet már annyira elmérgeződött, hogy becsülettel visszavonulni többé alig lehetett.

Most tehát csak arról szó, mely időpontban, és honnan kezdessék meg az e célra már ápril elejétől a határszélékhez előretolt csapatok bevonulása?

En ezen időt az orosz nemzetre nézve végzetesnek tartom.

Becsületére válik népünk önértetének, hogy annak elnyomó többsége határozottan elenezte a fegyveres beavatkozás eszméjét; sőt tekintettel az akkori viszonyokra, midőn a közvélemény nyilvánulása még szűkebb határok közé volt szorítva mint jelenleg, legnagyobb ellenségeink is beismerendők, miszerint az érdekek közösségének nagy eszméje ez időben nálunk már kifejezésre talált.

A hadsereg intelligensebb elemei belátták, hogy a bakó szerepe, melyet Ausztria velünk elvállaltatott, egyáltalán nem alkalmas a katonai önérték emelésére, s végre is az ily módon nyert olesó babérok előbb-több gyűlöletet s véres bosszút vonnak maguk után.

A bevonulásban magam is tevékeny részt vettem; de be kell vallanom, hogy minden, a mit az általunk lassanként elfoglalt országban láttam, hallottam és tapasztaltam, homlokegyenest ellenkezett azzal, a mit eddig tudtam, s így nézeteim végképen megváltoztak. Rudiger tábornokkal a Kaukázusban és Lengyelországban harcolván, mindkét helyen nemzeti létükért küzdő néppel volt dolgunk, mely vad fanatizmussal állott helyt az utolsó cepp vérig, s nem egyszer leverve, tiszteres erővel ott kelt fel, hol legkevésbé vártuk.

Minden köszikla, minden lombos fa teteje, alkalmas helyül szolgált az ellenünk viselt írtóháboruban, s úgy hiszem, cserkesz fogságba került szék orosz katona közül alig három tért elevenen vissza.

Midőn Shamyil legidősb fia véletlenül orosz fogságba került, azzal tolták meg a felbőszült cserkesz vezérek a veszteséget, hogy valamennyi orosz fogoly talpát felvágva, a sebbe apróra metált lőszort hintettek, mely kegyetlenség aztán a járást hónapokra tette lehetetlenné a nyomorultaknak. Néhány év múlva ismét a cserkeszek két előkelő orosz családot nyaralóikban

megtámadva, annak minden tagját rabságha huzelták.

Bariatinsky herceg, a Kaukázus akkori kormányzója, Szent-Pétervárról kapott utasítások nyomán, hosszas alkudozás után keresztülítve, hogy *Shamyl* a fogoly nők és gyermekek kiadását oly feltétel alatt igerte meg, ha Szent-Pétervárról a csár költségén fejedelmi módon nevelt, és már tisztai ranggal bíró fiát visszaküldik, mi csakugyan meg is történt, csak hogy a mivel körökhöz szokott ifjú családja nomád életéhez többé nem tudott hozzászokni, s néhány hónap múlva bújában meg is halt.

Felemlítem talán a lengyel felkelőket, kik a hatalmukba került orosz ujonczokat kapáikkal verték agyon? Igaz, hogy ezen embertelenségekre első sorban az orosz parancsnokok brutalitása szolgáltatott alkalmat.

Ha most mindezekhez azon hajmeresztő részletességeket is hozzávettem, melyeket némely német lapokban a magyarokról olvastam, vagy pedig nem kevésbé «hiteles» szemtanúktól hallottam: elismerem, hogy nem a legjobb kedvben léptem át a magyar határt.

A dolog természeténél fogva, arra kellett számítanunk, miszerint a lázadók minden módon leginkább a hegyi szorosokon való átvonulásukat nehezítendik meg, midőn pedig kémeink azt jelentették, hogy sehol erre való előkészületeket észre nem vettek, elővigyázati intézkedéseinket megkettőztettük.

Mindezek dacára, lovas őrjáraink negyed óránként folytonosan azon egyforma meglepő jelentéseket hoztak elővédünkhez, hogy az ellenségnek se híre, se hama, s a falubeli lakosok szokott mezei munkáikat nyugodtan folytatják. Azt kellett ezek után feltennünk, hogy a lázadók bizonyos helyen a terep előnyét felhasználva, annál hevesebb támadást fognak ellenünk intézni.

A legelső magyar, a kivel érintkeztem, egy kassai kereskedő volt, kit kozákjaink Ó-falunál fogtak el, honnan épen haza felé indult. Minden szava utóbb valónak bizonyult. Szerinte a magyar hadsereg nehezen fog kisebb csatározásokba bocsátkozni, hanem valószínűleg egész erejét koncentrálna, először is az osztrákokra irányozandó csapásait. Mérgezett kutaktól, elhagyott helységektől s több eféle kohományoktól mit se tartunk, mert a magyar nem így szokott harcolni.

Midőn értésére adtam, hogy egyelőre szabadon nem bocsáthatom, hanem mindaddig hadtestünknek kellend maradnia, míg az orosz sereg Kassát el nem foglalta, becsületességét akarta arra lekötöni, hogy arról, mit látott, hírt nem adand.

Ezen ajánlatot azonban könnyen megérthető okoknál fogva el nem fogadtam. «Akkor — felelé a derék férfi — arra kérem ezredes urat, hogy hozzám több kérdést ne intézzen, mert honfitársaimnak ártnom nem szabad.»

Rüdiger tábornok, kinek a dologról jelentést tettem, a kereskedő azonnali feltétlen elbocsátását rendelte el.

Némely faluban sebeikből fellábadt magyar katonákat találtak. Ezek magaviselete tökéletesen kifogástalan volt, a mennyiben embereinkel minden ellenséges indulat nélkül érintkezve csak azt sajnálták, hogy az új ellenséggel többé nem mérkőzhetnek.

Volt eset, midőn betegeket kellett hátrahagynunk, és pedig oly helyen, hol rendes kórház nem létezett. Az előljárással írásbeli nyilatkozatot állított ki, melyben elismerte, hogy ennyi meg ennyi orosz katonát, kik betegben hátramaradtak, ápolás végett átvett, s arról kezeskedik, miszerint az illetőket, mielőtt felépülnek, bánatlatlanul a legközelebbi orosz csapatparancsnoknak átadják. — Drobro (?) nevű faluból csak a világios fegyverletétel után vonult be négy emberünk, kik nem győzték eléggé dicsegni a lakosok szives bánásmódját.

Legelőször is magyar tüzérséggel kellett harcolnunk. Őrjáraink kellő időben jelezték az ellenség állandóságát, s mielőtt a kellő távolságba értünk, az első magyar gránát-lövések arról tették tanúságot, hogy a fegyvert ügyes, hidegvérű katonák kezelik. De még nagyobb volt meglepetésünk, midőn a tomszk-i vadász-ezred második zászlóaljja, *Klabuskán* alezredes vezénylete alatt a sekélyes vizen átgázolva, oly öldöklő sortüzellel fogadtatott a tulsó parton, mely minden további előnyomulást egyelőre lehetetlenné tett. Mire aztán részünkről a szándékolt megkerülés

sikerült volna, az ellenségnek csakis hült helyét találtuk. Halottjai nem lebettek, sebesültjeit pedig valószínűleg magával vitte.

Ezentul alig múlt nap, melyen kisebb-nagyobb összeapások ne történtek volna, egy szóval, a háború véres munkája megkezdődött.

Mielőtt a katonai szempontból kíváló érdekekkel bíró hadmíveltek leírásához fognék, nem mulasztatom el a történelmi igazság kedvéért mindazon, részint szándékosan elferdített, részint pedig téves tudósításokból eredt adatokat felsorolni, melyek Oroszországban a magyar lázadók hadseregéről el voltak terjedve.

Az annak idején Lipésében megjelent «Die Rebellien in Ungarn» című könyvben felsorolt adatok szerint, a lázadók hadserege leginkább lengyel, olasz és francia katonai szökevényekből, nemkülönben az ország mindenféle fogházaiból és váraiból kiszabadult fegyverezékből áll. Vezérei lengyel emigránsok, s másféle kalandorok, kik a középkori condottieri-k példájára pénzért mindenütt kaphatók. Ezenkívül a Magyarországon állomásozott osztrák sorhadból néhány ezred átszökött a lázadókhoz. Ezen és ehhez hasonló adatok nyomán önkénytelenül azon kérdés merült fel előttünk, mikép lehetséges tehát, hogy e csöcséleken az osztrák hadsereg nagyobb része nemcsak hogy erőt nem tudott venni, hanem néhány hónap alatt arra szorult, miszerint 250 ezer orosz katonát kérjen segítségül?

Midőn Krakkón keresztül vonultunk, egy ott élő nyugalmazott osztrák tábornok olyformán fejtette meg előttem a rejtélyes dolgot, mintha közbenjárásunk csakis azért vétegett volna igénybe, *nehogy az osztrák katonákat tulajdon vezéreik ellen kellessék felhasználni.* Részemről sokáig nem tudtam megérteni, mi indíthatta az osztrák kormányt arra, hogy a közvéleményt nálunk tényleg vezesse, holott tudhatta volna, miszerint az igazság végre mégis ki fog derülni.

Legelőször is a hadtest főhadiszállásán megjelent osztrák biztostól, valami Gróf *Szirmay* István nevű egyéntől nyertem félig-meddig hiteltel adatokat az ügyek állásáról. De még sokkal tisztább fogalmakhoz jutottam a lázadók haderejéről s egyéb katonai viszonyairól, midőn Vácznál legjobb hazaredett ezreideink csufosan megverettek. Ezt csak azért említem fel, nehogy arról vádolhassanak, mintha tulajdon hibáink takargatásával az ellenséget becsürelni akartam volna.

Azóta nem egyszer jutottak eszembe *Sass* tábornoknak, a Kaukázus meghódítójának szavai, ki Vácznál a legborzasztóbb kartácsizásban azt kiáltotta fülembre: «Nos, C—v, mit mond mindezekhez? Ezeketől az emberektől még mi is tanulhatnánk valamit!»

Sass volt az egyedüli tábornok, ki a német ámtásoknak nem hitt, s a mellett szólalt fel még Varsóban, hogy a tartalékok azonnal mozgósítottassanak, mielőtt a derék hadat a határt átlépte.

Helyesnek bizonyult tájékoztatás onnan merítette, hogy a Magyarországon működő német hadsereg létszámát ismerve, legalább is feltűnőnek tarthatja, hogy az állítólag rosszul felszerelt, és minden katonai fegyelem nélkül működő lázadó sereg oly sokáig tartja magát, s végre még a birodalom fővárosát is fenyegeti. *Sass* a beavatkozás első heteiben, midőn a kholera és hagymáz naponta százával terítette le embereinket, a határhoz való rögtöni visszavonulást tanácsolta mindaddig, míg *Lüders* és *Grottenhjem* Erdélyből kibontakozva, Alsó-Magyarországot hatalmukba nem kerítették.

Ámde a viszonyok váratlan fejlődése mindezt nem tette szükségessé.

A lázadók különösen tüzérségi löszerek dolgában meg voltak szorulva, s a határ körülzárása folytán külföldről mit sem kaphattak, csak a legnagyobb erőmegfeszítéssel láthatták el kellőleg számos ütegeiket. Nagy nehézségekkel járt továbbá a pótsapatok felállítása és szervezése, mivel az ország nagy része általunk s a németek által lévén megszállva, ott ujonczosásról szó többé nem lehetett. A vérszi ütököt után a lázadók leginkább figyelő s védelmi állást foglaltak el, ha azonban bárhol megtámadtunk, védelmük azt mutatta, hogy seregük színe-java még érintetlen, s a vezénylő öntudatos, erős kezekbe van letéve, a mit különösen szövetségeseink tapasztalhattak a tavasz elején.

FRIGYES CSÁZÁR UTOLSÓ NAPJAIBÓL.

Frigyes császár június 15-én halt el, pénteki napon, miként atyja, az öreg Vilmos s az évnek ugyanazon napján, mint unokatestvére s hadi bajtársa, Frigyes Károly herceg. Halála előtt két nappal még képes volt kimozdulni szobájából s elfogadni a svéd király látogatását. De esütörtökön kora reggel hirtelen haldokolni kezdett, erős láz lepte meg s az orvosok kimondották, hogy a tüdő végzetesen meg van támadva s a sokat szenvedett beteg már csak órákig élhet. A császári család összes tagjai összegyűltek Friedrichskronba, az új házias Henrik herceg is megszakította Sziléziában töltött mézes heteit s csak az öreg s beteges anya várta meg a halálhírt. Egész napon át körülötte voltak családja tagjai. Különösen szeretett neje alig hagyta el a szobát s megható volt látni, hogy a haldokló beteg minduntalan nyugtalanabb lett, ha a császárné csak egy pillanatra is eltávolodott mellőle.

A haldoklás első napján még itt-ott egy kis erőre tett szert s néha eléggé vidámmak is látszott. De hasztalan próbált meg beszélni s csak néha volt eléggé erős arra, hogy egy pár sort felírjon. Zsófia leányának ezen nap volt a 18-ik születésnapja s a beteg apa megemlékezve erről, e pár szót írta neki: «Maradj istenfélő és jó, mint eddig voltál; ez haldokló atyád utolsó kívánata.» A trónörökösnek is írt pár szót: «Tanulj csendesen tűrni.» Írásban hagyta meg többek közt azt is, hogy köszönetet mondjanak nevében anyósának, Viktoriának angol királynőnek, ki a buckinghami palotában lévő eredeti után egy kedvence képenek másolatát küldte meg, mely nagy Frigyes ábrázolta gyermek-korában. Mindez azonban csak pár pillanatokig tartott, a nap nagyobb részét apathiában töltötte el s csak olykor adta jelet annak, hogy megismert Bismarckot vagy más minisztereket, kiknek megengedték, hogy a haldokló szobájába bejőjenek. Friedrichskron kastély közelében azonban mindig egész sereg résztvevő volt s Berlin városában mindenki az előre látható gyászos eseményről beszélt, a színházakat is bezárták.

Az éjjel aránylag csendben telt el. A beteg nyugodtan feküdt, bejőnőkön is látható dolgozószobájában elhelyezett vaságyán s az ablakok mind nyitva voltak. Ejjéltájában egy kis papíron ezt a kérdést intézte Howell orvoshoz: «Hogy van érverésem, meg van elégedve vele?» A császárné egész éjjel vele volt s ágya mellett ült felváltva székét, hogy a beteggel szemben lehessen. A család többi tagjai a szomszéd szobában tartózkodtak s csak néha jöttek át a beteghez. Az orvosok megkérték őket, hogy ne izgassák könnyeikkel a beteget; a császárné s a trónörökös meg tudták tartóztatni magukat, de a többiek, köztök Henrik herceg is, gyakran kimentek a szobából, hogy erőt szerezzenek. Kora reggel már világos volt, hogy a végső percek közelednek, az egész család ott maradt a beteg ágya körül. A lesújtott császárné az ágy elé térdelt, a beteg kezét fogva meg, mellette állott Mackenzie orvos, szemközti a trónörökös, míg Henrik herceg s a hercegnők az ágy vége felé térdepeltek és a szoba egyik sarkában Werner, a híres festő, készített vázlatot a szomorú csoportról. A haldokló már csak olykor-olykor nyitotta ki szemét, egyszerre az udvari káplán halk imádkozása közben felemelkedett, nagyot sohajtott s visszaesett. Néhány perc múlva Mackenzie kimondta, hogy a halál bekövetkezett. A mint a családtagok lassankint magukhoz tértek a megrendítő esemény hatása alól, a császárné fehér selyem zsebkendőjét adott át az orvosoknak, hogy a halott állat felköthessék s a fiuk reá tették a halott mellére kardját, főbb érdemrendjeit, egy aranyláncot családi emlékekkel s egy kis babérszorot, melyet a császárné küldött férjének a worthi csata után.

Az utolsó órák alatt a kastélyba senkit sem eresztettek be s a künn várakozó tömeg a szomorú esemény bekövetkezéséről tudta meg, hogy a zászlót leeresztették, majd megjelent a császári ház orvosa, dr. Lauer s hivatalosan is kihirdette a halálesetet. Rendkívül élénk képet nyert ezentúl a kastély környéke. Potsdam minden haranga egyszerre zugni kezdett, katonacsoportok jöttek s állottak fel a halottas ház előtt, újságírók százai tolongtak a távirókban s a halottas ház körül, hogy a közelebbi részleteket megtudhassák, az egyes házakon megjelentek a gyászlobogók, a néptömeg, mely a Berlinből szünet nélkül közlekedő vasutak által

A BETEG FRIGYES CSÁZÁR KIHALLGATÁSON FOGADJA BISMARCK HERCEGET A POTSDAMI PARKBAN.

csakhamar óriásivá lett, már gyászfátyolt öltött s ibolya csokrokat, III. Frigyes kedvence virágjait s minden második ember kezében egy-egy hirlap volt, melyben a részletek közöltettek.

Csakhamar megjelent a hivatalos tudósítás is, melyet ingyen osztogattak szét: «A királyi szenvedő befjezte földi pályáját hosszú és nehéz szenvedés után, melyet esodlatos bátorsággal s isten akaratában megnyugvással viselt.»

Valóban nagy szenvedés volt, mely III. Frigyes két éven át kínzotta s nagy az a vasakarát s kötelességerzet is, melyet e szenvedés közepette kifejtett. E nagy kötelességerzet megható példáját mutatja egyik képünk. A már súlyos beteg császár kinn Friedrichskron parkjában felállított sátor előtt fogadja nagy kancellárját, hogy a legfontosabb államügyekben intézkedjék.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Az «Osztrák-Magyar Monarchia Írásban és Képből» népszerűtől nagy munkából most jelent meg a 63-ik füzet, mely egyúttal a Magyarországról szóló rész I-ő kötetének 17-ik füzeté. Ezzel be van fejezve az első magyar kötet, mely Rudolf trónörökös előszaván kívül, «A magyar szt. korona birodalmának földrajzi alakulata» című közleményt (Hunfaly Jánostól) s a következő nagyobb szakaszokat: «Magyarország története» (Pulszky Ferencztől, Szabó Károlytól, Pauler Gyulától és Jókai Mórtól), «A magyar nép» (Jókai Mórtól, Imre Sándortól, Bartalus Istvántól és Bakcsy Sándortól), és a «Közgazdaság» (Tormay Bélától, Molnár Istvántól, Törs Kálmántól, Bedő Alberttől, Keleti Károlytól és Lukács Bélától) tartalmaza, több mint 200 eredeti illusztrációval, 27 művésztől, kik között a jelenlegi magyar művészek legjelesebbjei majdnem kivétel nélkül föltalálhatók.

A CSÁZÁR HALÁLÁRÓL SZÓLÓ TUDÓSÍTÁSOK SZÉTOSZTÁSA BERLINBEN.

A jelen 17-ik füzetben *Lukács Béla* államtitkárnak az ország közlekedésügyét alaposan ismertető cikkét találjuk számos illusztrációval, u. m. egy budapesti dunai szízlattal, mely a lánchíd alatti hajó-állomást tünteti föl, továbbá a magyar királyi államvasutak budapesti gépgyárának belsejét mutató

AZ A SZOBA, A HOL FRIGYES CSÁZÁR MEGHALT, A FRIEDRICHSKRON PALOTÁBAN.

képpel, mind a kettő *Dörre* Tivadartól. Itt látjuk továbbá a károlyváros-fiumei vonal fuesinei vasuti hidját *Fesztly* Árpád, nemkülönben a Zimony és Belgrád között a Szávát átkelő vasuti hid képét *Kinnach* László rajzában. a magyar királyi állam-

kötet — mely most jelent meg Nagy-Váradon, Hugel Ottó nyomdájában — nyolcz fejezetre oszlik. Az első a felső Érmelléken vezet végig, meg-megállva Fényes Elek statisztikus, Gombos drámairól, Kazinczy, Chernel és Szentjóni Szabó László írók szülőhelyénél vagy sírjánál. A második fejezet a Derettyó mentén visz le, míg a harmadik a Sebes-Körös folyóvidékét ismerteti. A többi fejezetek czimzei: «A katonai barlang és vidéke», «A Fekete-Körös mentén», «A Pádis-havas és a Csetátye», «A Zapogye jégbarlang és a Boga-sziklavár», «A Bihar-csucsokon.» Az érdekes kötet ára 1 ft.

A «Had történelmi közlemények»-ből, a tud. akadémiá hadtudományi bizottságának kiadványából a második füzet hagyta el a sajtót. Egész nagy kötet ez is, Rónai Horváth Jenő százados és akadémiai tag szerkesztésében, jó erők közreműködésével, és azon az uton, hogy betöltesse a hézagot, mely hazai történetírásunkban nemzeti nagy küzdelmeink és hadművészetünk fejlődésének felületes leírásánál mutatkozik.

Első cikkében Hollán Ernő altábornagy szól *Mária Teréziáról* és hadvezéréiről, majd *Szilágyi Sándor* közöl adatokat I. Rákóczi György két tüzérszertéről, *Gyula-Fehérvárról* és *Sáros-Patakról*, *Majláth Béla* a nemzeti múzeum hadtörténelmi ereklyéi közül mutat be többet, rajzban is. *Balás György* Érsekújvár várépítészeti rendszeréről és katonai szerepéről értekezik, mellékelvén egykoru rajzban azt 1663-iki török ostrom térképét. *Szádeczky Lajos* folytatja *Báthory István* oroszok elleni hadjáratainak ismertetését, *Acsády* pedig «Végváraink és költség-

Az „Exsiccator“ egy magyar találmány.

Az Országos Gazdasági Egyesület hivatalos közlönyében, a „Gazdasági Lapok“ban olvassuk a következőket:

„Az „Exsiccator“ dohányszáritási mód az eddig tett kísérletek szerint sokkal tökéletesebbnek bizonyul a zsinóron való száritásnál, mert azon minden dohánylevélnek helye a szegen rögzítve lévén, az össze nem csuszhat, tehát fülledt, kocsányégett vagy kocsányrothadt dohány azon elő nem fordulhat.

Az „Exsiccator“ gerebeneken a levél kihullása és törése nem fordulhat elő, ennél fogva a módszer anyag-többletet eredményez. Az anyag minőségére és beváltási árára szintén előnyösen folyik be, volt eset, midőn ily száritással métermázsánként 4 frral is magasabb beváltási ár értett el.

termelvényünk, a dohány viszonyai; és az e körül felmerülő, egymást követő mozzanatok, melyek törvényezikben, rendeletekben és tárgyalásokban nyilvánulnak, hazafias szempontból általánosabb érdekűvé teszik a tárgyat.

Egy hazánkban, mint messze külföldön legnagyobb tekintélynek örvendő testület oly kedvező nyilatkozata után tehát kétségtelen, hogy az „Exsiccator“ leggyorsabban fog terjedni, sőt világhírűvé fog lenni, mert — a nemzetközi terjedésre való tekintettel adatván is e találmánynak a latin név — azon államokban, hol már belterjes módon végezik a dohányszáritást és már ugyanis, habár nagy és ezután megkímélhető fáradsággal állítanak elő jó dohánnyt, szívesen térnek át ezen minden jó oldallal bíró

penzügyi tanácsos, dohánybevéltő felügyelőink egyike, ki hosszú évek óta buzgóan működik a dohánytermelési téren, a szabadsalom tulajdonosa *Fichtel Ignác* jó hírnevű budapesti fiatal kereskedő, ki teljes odaadással munkálkodott az újítás terjesztésén.

Mindkettőjük arcképét bemutatjuk, tekintettel az „Exsiccator“ nagy jövőjére, melynek indul nemcsak itt hazánkban, hanem világszerte minden dohánytermelő államban, mely mindenikében szabadsalom által védve van.

Hogy olvasóinknak fogalmuk legyen e találmány roppant horderejéről, kiszámítottuk, hogy egyedül Magyarországon teljes berendezésre kereken mintegy 10 milliárd darab vagyis százezer métermázsra, tehát ezer waggon Exsiccatorszrege van szükség.

FICHEL IGNÁCZ

LÁNG FERENCZ

Különösen figyelembe veendő előnye az „Exsiccator“-nak, hogy ezzel ugyanazon ürtérben sokkal több anyag helyezhető el, miáltal a dohánypapja építésénél, tehát a bernházási tőkénél tetemes megtakarítás érhető el.

Továbbá, miután minden szegen egy levél akasztatik fel, a hiány igen könnyen feltűnik, s így a dohány mennyiségének ellenőrzése igen könnyű. Valamint a nyers anyagnak száraz sulya igen megközelítően állapítható meg.

Végül, hogy ezen berendezés, tekintve annak hosszú használati idejét, olcsóbb a gyorselhasználásnak alávett zsinóroknál. Ezen határozat hozatott folyó évi május 8-án az egyesület dohány- és műszaki-szakosztályai által Szapáry Gyula gróf elnöke alatt tartott együttes ülésében.

Már rég nem felel meg a mai kornak és irányának azon niveau, melyen általában véve állanak nálunk egy kiválóan fontos

száritásra, oly államban pedig, melyben még kevésbé okszerűen termelnek, szintén rövid idő alatt az „Exsiccator“-rendszer fogják elfogadni, mert ezzel egyszerre nagy ugrást tesznek a haladásban anélkül, hogy ez több fáradsággal vagy nagyobb költséggel volna összekötve.

Igy tehát részleges változáson fog keresztülmenni az összes dohánytermelés, körülbelül összehasonlítható avval, melyet idézett és folyton idéz elő a gabnatermelés terén a cséplőgép alkalmazása; ennél pedig nem csekélyebb mérvben fontos e találmány a dohányra nézve.

Azért örömmel vesszünk tudomást az „Exsiccator“-ról mint egy roppant horderejű magyar találmányról, mely a hazánkban tagadhatatlan nagy fontosságu dohánytermelési ágban kiváló mérvben fogja elősegíteni a már nagy csorbát szenvedett régi jó hírnév helyreállítását.

Az „Exsiccator“ feltalálója *Láng Ferencz*

A szabadalmak tulajdonosa itt Budapestben gyárat szándékszik építeni, mely e rengeteg mennyiség előállítására leendő berendezve, és innen leendő ellátva a külföld is a kellő mennyiségű Exsiccatorral; evvel oly iparág készül fejlődni hazánkban, mely nemzetgazdasági szempontból is figyelemreméltó.

Az eddigi gyártási viszonyokhoz képest a szabadalmak tulajdonosa honunkbeli megrendelésekkel tud van terhelve; a találmány külföldön való ismertetését pedig egyetértőleg a feltalálóval hazafias scrupulositással szándékosan halasztotta, míg az itthon teljes elismerésre nem talált.

Ezt most elérte, és többet misem akadályozza fellépését a külföldön, sőt a képezhető legerősebb támaszt találja az itthoni tapasztalatokban és a Gazdasági Egyesület ezek alapján hozott határozatában.

Mi és velünk minden hazafi öszintén kívánjuk a legjobb eredményt.

Egy hatszor hasabzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad BÉCSBEN: Dukos M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelk A. Stubenbastei 2

Kitűnő minőségű, olcsó és könnyen hordható

Fényképészeti készülékek

touristák és amateur-ök számára,

melyekkel bárki minden elismeretek nélkül a legcsinosabb képeket állíthatja elő. Ezekről szóló, 130. uj ábrával és egy próbaképpel ellátott, új árjegyzéket 20 kr. beküldése után postafordultával és bermentesen küldjük át.

Calderoni és Társa,

Budapest, IV. ker., kis hid-utca 8. szám.

Dr. BATIZFALVY kir. egyet. m. tanár,

BUDAPESTI HIDEGVIZ-GYÓGYINTÉZETE

(városligeti fasor és Arena-ut sarkán).

idei május 1-jén megnyit. Az intézet testgyógyászati osztálya 30 év óta működik. Szakszerű berendezés, avatott orvosi kezelés, gondos felügyelet. A rendszeres vizgyógy-mód mellett: svéd-gyógytornász, villamozás, massage, iz-zasztó kamarák, erejökben és hőmérsékükben szabályozható zuhanyok, skó-zuhany stb. Arany sétányok. Csinos külön-külön. Jó ellátás. Mérsékelt árak. Olcsó, gyors közlekedés. Sikeres gyógyítatnak: idegesség, gyengeségi állapotok, vértódlások, emésztési zavarok, aranyér, sápkór, görvéllykór, csúsz, női bajok, stb. Testi és szellemi munka által elcsigázottak. Gyenge fejlődésű s gyors növésű által okozott gerincezferdülésben szenvedő gyermekek, gyógytestgyakorlattal egybekötve. Betegek, bennlakók, félkórosok és bejárók. — Program bermentve.

A radei savanyufürdő Budapest Edeakuty L.-nál, valamint minden ásványvíz-kereskedőnél és vendéglőben.

A radei savanyufürdő a világ egyetlen ásványvíze, mely igen jelentékeny lithion-tartalommal bír, minél fogva, kőszén, vese- és hólyagbántalmakban specifium gyantát tartalmaz. Gazdag szén-sav- és natrium-tartalma még különösen ajánlják gyomor- és aranyeres bántalmak s hurutokban. Radei vassas fürdők vérszegénység, női bajok, magtalanság stb. ellen.

Radei gyógyintézet.

Dr. Garrod, Bismarck utca, kőszén, vese- és hólyagbántalmakban specifium gyantát tartalmaz. Gazdag szén-sav- és natrium-tartalma még különösen ajánlják gyomor- és aranyeres bántalmak s hurutokban. Radei vassas fürdők vérszegénység, női bajok, magtalanság stb. ellen.

Tervrajzokat ingyen és bermentve küld a radei savanyufürdő gyógyintézete Steierországban.

szakállnövesztésre az egyetlen, legbiztosabb és leggyorsabb szer **Bosse Pál EREDETI MUSTACHES-BALZSAMJA**

A siker biztosítva 4-6 hét alatt. A bőrre teljesen ártalmatlan. Bizonyítványok több nem hoztak nyilvánosságra. Szállítás titoktartás mellett, utóval is. Egy szemesec 1.50. Kapható Budapest: Dr. Budai Emil, városi gyász. a „Szt. Háromság“-hoz, városbáster. Bécsben: Weis J. gyógyszerüzében, a „Károly“-hoz Tuchlauben, 17. sz.

VERA-FORRÁS

Véghlesen. Zólyomgyében

Magyarország kitűnő új savanyuvize,

kapitány **BRAZAY KÁLMÁN**

nagykereskedőnél és főraktárnál Budapestben, IV. ker., Muzsium-körút 23. szám alatt és minden nagyobb fűszerkereskedésben valamint forráskezelőknél: vasut-, posta- és távírállomás Véghles-Szalattna (Zólyomgye.)

A véghlesi „VERA“-forrás vizét Dr. Lengyel Béla egyetemi m. tanár és az ásványvíz vegyelemző intézet igazgatója elemezte és szén-savas alkalkus vassas savanyuvíznek találta, a mely tisztasága és nagy mennyiségű szén-savas natrium, szén-savas vas és szén-savas mész tartalma által, a legtekintélyesebb orvosok véleménye szerint gyomor- és hólyagbántalmak, túlságos gyomorsav, gyomorfájdalom, gyomorgörcs, idült gyomortakár, idült hörg- és gégehurutnál, vérszegénység (sápkór) és ebből eredő idegesség, görvéllykór, hólyaghurut, húgyhomok és húgykő stb. bajoknál igen előnyösen használható, valamint idült viznek is egyedül, borral vagy cognakkal stb. keverve, kitűnően megfelel, a bort nem festi.

A modern elvek szerint berendezett forrás, közvetlenül a trachyt-sziklából fakad és igen bővízi; szerves anyagból és talajvizből egészen ment, s a környék lakosai emberemlékezet óta mint a leghatásosabb gyógyvizet és itató italt élvezik.

A táltogetés nem mint más ilyen forrásnál vagy savanyuvíz-kutaknál szivattyúsás hanem közvetlen az erős lefolyás által történik. Az üvegek a Siemens-féle lakosai emberemlékezet óta mint a leghatásosabb gyógyvizet és itató italt élvezik.

A táltogetés nem mint más ilyen forrásnál vagy savanyuvíz-kutaknál szivattyúsás hanem közvetlen az erős lefolyás által történik. Az üvegek a Siemens-féle lakosai emberemlékezet óta mint a leghatásosabb gyógyvizet és itató italt élvezik.

Franciászország és a Külföld Minden illatszerezés é néi és Fodrásznál

La VELOUTINE

Különlegesen Rinspor BISMUTTAL VEGETITVE

CH. FAY, ILLATSZERESZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Árak Budapestben

a főraktárnál: Egy literes üveggel 19 kr. Fél literes üveggel 14 kr.

Árak Véghlesen

csomagolás nélkül: Egy literes üveggel 17 kr. Fél literes üveggel 12 kr.

Utánnyomat nem állítat.

A GYAKORLATI **ELMEKÖRTAN** VÁZLATA.

Különös tekintettel az elmebetegekre vonatkozó hazai törvényeinkre és miniszteri rendeletekre.

Írta **Dr. MORAVCSIK ERNO EMIL.**

egyetemi m. tanár

a budapesti m. kir. tud. egyetem elmeorvosi klinika taná segője, a budapesti kir. törvényszék elmeorvos szakértője.

Ára füze 1 frrt 20 kr.

Franciászország és a Külföld Minden illatszerezés é néi és Fodrásznál

La VELOUTINE

Különlegesen Rinspor BISMUTTAL VEGETITVE

CH. FAY, ILLATSZERESZ, PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

Margitszigeti gyógyfürdő,

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg ártízi forrás, porcellán-, márvány-, kád- és közfürdők anghanykésülékekkel, nagyszerű kert, 300 teljes kényelemmel berendezett szoba, társalgási terem, kül- és belföldi lapok, telefon-, távírádó-összeköttetéssel, naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredményt hozhatott:

Kőszén, az izületek, izmok, csontbántalmak, ideghüvely, idült csúsz. A csúsz, kőszén, erómi véhatások, typhus után fellépő hűdés, zsábkák, csontbántalmak, csontszűrt, izületi bajok és külsérteseket követő ártíziások. Fájdalmas hegek, merevség, hűdés, bőrbántalmak, vizeleti nehézségek, méh- és hólyagbántalmak. Még arra is árgyalmat-tjük a t. cz. közönséget, hogy a szigeten Baria-féle legújabb rendszerű villamos fürdők rendezettek be, melyek a kőszénves, csúsz és ideges bántalmak, valamint a hűdés és az ichiánál a fürdészetben igen hathatós segéd gyógyeszközt képeznek. A hévíz belsőleg eredményt hozhatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszertár, ellátva mindennemű ásványvízzel. Rendelő orvos: **Dr. Verzar.** — Bérletkért egy a fürdő, a melynek a menüjegyek együttes váltásánál ártíziások. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a menüjegyeknél előnyben részesítik. A fővárosi gránkit kőszertár közlekedés. A fürdő-nyitása május 1-től október 1-ig. — A lakosok megrendelése: a szigeten a felügyelői irodában. Budapest.

A margitszigeti felügyelőség.

Végeladás

a legolcsóbb áron. Egy nagy tömeg díszmű és bronz árú, porcellán, fa és üveg, valamint szoborkák, vázák, salonbutorok, óra és írógarmiturák és egy nagy tömeg faggó és asztali lámpa.

Testory Budapest, Gizella-tér 1. szám. (Haas-féle palota.)

BARNA FOGORVOS

Budapest, váci utca 24. szám.

Készít egyes fogakat, fogszorokot és plombákat, jóállás mellett; árak mérsékelték. Kívánatra részletfizetésre.

A CSÁSZÁRFÜRDŐ

BUDAPESTEN

kénes hévízei kitűnő sikerrel használatnak: csúsz, kőszén, izületekben lerakódott izadmányok, idült-zsábkák (ischias), hűdés, aranyeres, máj-, lép-, vese-, méh- és hólyagbántalmak, csontbántalmak, izom és izületi merevség, bőrbántalmak, mirigyek megbetegedései, görvéllykór ellen. Gyönyörű fedett tornaszökökkel felszerelt női és férfi uszodája kitűnő hatású vérszegénység, sápkór és általános gyengeség ellen, különleges fürdők nőbajok ellen. Ivóforrás a légszisztervek, gyomor- és bélszátorna idült hurutjainál, és vérkeringési pangásoknál. Rendezett sík, gyönyörű kilátás Hegyi sétányokkal a Margitsziget állatlenében, a Duna partján, a József-hegy tövében 300 kényelmes lakszoba, jó vendéglő; az épületben posta-, távírádó- és nyilvános telefon, helyben lovasuti, gőzhajó- és propeller-állomás. A Városligetből és a Zugligetből, valamint a helyi és újpesti gőzhajó-állomásokról mérsékelt ár menet-férré jeggyel egyesített fürdőjegyek. — Állandó fürdőorvos: **Dr. Brunner K.** kivülé más két állandó orvos. Massage-gyógymód. Május 15-től sepi. 15-ig naponként 2-szer katonazene. Zene- és gyógytáji nem fizetetik.

A MOHAI ÁGNES FORRÁS

háznk egyik legzsenásványosabb

SAVANYUVÍZE,

vegyelemző **Dr. Lengyel Béla** egyetemi tanár ur által.

Általánosan a bel- és külföld számos orvosi tekintélyei által főleg a lélegzési-, emésztési- s húgycső-szervek hurutos bántalmáinál hatásosan gyógyítja a Rhachitis, görvélly-, vese- és kőszénbajokat, ép úgy használható a tagok csúszos bajainál, gyermekeknek meggyógyítja a túlságos gyomor-sarany képződést s fokozza az idegrendszer tevékenységét. Gazdag szén-sav tartalma folytán ezen üdítő savanyuvíz a legkellesebb itél bir s borral használva igen nagy kelteknél örvend.

Friss itélésben mindenkor kapható: **Edeakuty L.** m. k. és szorb kir. udv. ásványvíz-állomásánál Budapestben.

Ugyazintén minden gyógyszerüzében, fűszerkereskedésben és vendéglőben.

Legolcsóbb ujság a magyar nép számára
félévre csak egy forint

KÉPES NÉPLAP

Megjelen minden vasárnap mulattató és tanulószeres tartalommal, s a hazai és külföldi politikát tárgyaló rendes rovattal.

A „Képes Néplap“ ára félévre (jul.—decz.) 1 frt.
A „Képes Néplap“ a „Világkrónika“-val együtt:
félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A „Világkrónika“ a „Képes Néplap“ melléklapja, hetenként szintén egy íven jelen meg, s a hazai és külföldi eseményeket részletesen ismertető és magyarázó cikkekben és képeken kívül, nagyobb elbeszéléseket és regényeket is közöl képekkel illusztrálva, ugyancsak mulattató apróbb közleményeket, közhasznú tudnivalókat, stb.

Előfizetheti postán, a Képes Néplap kiadó-hivatalához, Budapest, egyetem-utca 4. sz. címzett postaltalványnyal.

Ugyanitt, Budapest, egyetem-utca 4. sz. alatt levő hirlap-kiadó-hivatalunkban lehet megrendelni a

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

nagyobb terjedelmű hetilapjainkat is.

A „Vasárnapi Ujság“ — most már 35-ik évfolyamában — legjelesebb hazai íróink és művészeink közreműködésével hetenként két nagy íven számos képpel, s újabbban „Női munka és divat“ című új rovattal és tetemesen bővített tartalommal jelen meg.

A „Politikai Ujdonságok“ a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, hű összeállításban tárja az olvasó elé, s a közönség egyúttal találja benne mindazt, a mi a napilapokban elszórtan jelen meg. — A „Politikai Ujdonságok“-hoz „Magyar Gazda“ című két hetenként megjelenő gazdasági lap van csatolva, s ezenfelül rendkívüli mellékletekkel is bővítve a lapnak eddig is hetenként másfél s minden második héten két nagy ívre terjedő tartalma.

Előfizetési árak évnegyedre: a „Vasárnapi Ujság“ 2 frt; a „Politikai Ujdonságok“ 1 frt 50 kr.; a „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ együtt 3 frt.

Előfizetési árak félévre: a „Vasárnapi Ujság“ 4 frt; — a „Politikai Ujdonságok“ 3 frt; — a „Vasárnapi Ujság“ és „Politikai Ujdonságok“ együtt 6 frt.

Ugy a „Vasárnapi Ujság“, mint a „Politikai Ujdonságok“ előfizetői a „Világkrónika“ képes heti közlönyét évnegyedre 50 kr., félévre 1 frt pótdíj mellett rendelhetik meg.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz.).

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestén megjelent és minden könyvkereskedésben kapható — az osztr. tartományok számára Szelinski György es. kir. egyetemi könyvtárosnál Bécsben I., Stefansplatz Nr. 6.

WOLFF GYULA. TANNHÄUSER

SZERELMI ÉNEK.

Ifj. NEUMANN SANDOR fordításában.

I.—XI. ENEK.

Ára füzve 2 frt. Diszkrétésben 3 frt.

Tartalom: A remete társa. — A fenyves vadonban. — Az admonti zárdában. — Olvasás és irás. — Szerelmi udvar Avelenzben. — Szerelmi szék. — Szében várában. — Titkolt szerelm. — A Babenbergnek udvarán. — Elárult szerelm. — A lagúnákon. — Glossarium.

Advertisement for 'Janos-forras' mineral water, mentioning 'A Gleichenberg melletti' and 'legolcsóbb szénsavdús savanyúvíz'.

Nyáralóba, fürdőbe utazóknak.

Kezti szék lapára... Zsinórral ellátó: horog, 10-2 frig. Tourista-táska... Vendéglősöknek... Kerti gyertya-áru... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal...

Előfizetési árak... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal...

Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal... Kerti szék... Kerti asztal... Kerti lámpa... Kerti kisasztal...

KERTÉSZ TÓDOR BUDAPEST, Dorottya-utca 1. sz. a „Magyar király“ szálloda átellenében.

A RÉGI MAGYARORSZÁG.

1711—1825.

GRÜNWARD BÉLA.

Második kiadás. Ára füzve 4 frt. Második kiadás.

TARTALOM: Az önálló állami élet hiánya. — A rendi alkotmány hatása. — A gazdasági s társadalmi fejlettség. — A király. — A főpapság. — A főurak. — A köznemesség. — A polgárság és parasztság. — A külügy. — A főhatóságok. — A hadügy. — A pénzügy. — Közigazgatási viszonyok. — Egyház és közoktatás. — Törvényhozás és országgyűlés. — Az igazságszolgáltatás. — A közigazgatás és a megye. — Nemzetiség és irodalom. — Hangulatok és áramlatok.

28. SZÁM. 1888. BUDAPEST, JULIUS 8. XXXV. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: fél évre 6 frt, egész évre 12 frt. Csupán a Vasárnapi Ujság: egész évre 8 frt, fél évre 4 frt. Csupán a Politikai Ujdonságok: egész évre 3 frt, fél évre 1 frt. Külföldi előfizetőkhöz a postailag meghatározott viedélt is csatolandó.

ARATÁS.

ALKONYODIK. A grófné is belefáradt az esetbe, a gróf is a faragásba; sétalovaglásra indultak. A meddig szemök ellát, mind övék. Övék a gazdag isten-áldás is, a nagy sárga tenger, melynek kalásza egy kaszavágásra ezrivel terülnek el a szép paripa kevély lábai előtt.

Nem gondolja-e magában az a paripa: «Hm! ha ezt mind nekem kéne elnyomtatni! Bizony, szép Alcestis! ahoz nem kell egyéb mint egy kis roppanás a derekamban, egy kis rándulás a karesu lábamban, s két hét mulva, úgy fordul, az a suhancz, a ki most apja előtt állva tágra nyílt szemekkel bámulja a te fényes szőrödöt, — a Ferkó fog táncszóltatni és azt mondja: «Eddig térdig jártál a zabban, hát most jár térdig a búzában.»

De Ferkónak másom jár most az esze. Az ismétlődő járma már ha járma, tehát tud számolni fejből is, és most azt számítgatja, hogy ha ő ne-

kik esztendőt át elég 12 mérő elegend: mennyi idő alatt eszi meg ezt a tenger búzát az az egy pár méltósága.

Látnivaló, hogy Ferkónak nagy hajlama van a szocialis kérdések feszegetésére, a mi nem csuda, mivel az ő társadalmi helyzete számalomraméltó. Legény sorban volna, hogy immár — már a pipa is megvan az állapothoz, — mégis ötöt szalagáltatják vizért napjában hatszorlétszer a messi kütről. Julis egyenesen «kisebbik uram»-nak szólítja nyilvánosan, de ha ő titkon egy sőpogácsával kínálja Julist, az átkozott lány először hátbaüti, azután kikapja kezéből a pogácsát és dicekedve kiabálja: «Ni a Ferkó pogácsát akart adni...»

«Tudom, ha én akarnám azt a koszorút oda-fűzni, nem állna a Méltósága olyan szívesen...»

«Haj, haj, haj! hátha én meg a grófné Méltóságának adnék valami ajándékot, különbet, mint a Julis...!»

Mert ő neki is van olyasféle. Míg apámuramék délebed után pihentek, a Julis nem vetette el magát, hanem összedetett egy kötő szép kalászt, és elkezdett koszorút fenni. A tántoríthatatlan Ferkó odaült melléje, hogy majd segít, de Julis egy hátbaütéssel köszönte meg a szíveséget. Elment tehát bujdosni, és a tarlószelben egy ágasbogas konkolykórora bukkant. Kapta magát, a kóró ágait tele húzgálta buzafejekkel. A művellet közben elkezdett nevetni. Jutott eszébe valami kópéság. Ezt a csudabuzát estvére elviszi a kis-tanítóhoz. Nézze tanító úr, milyen búzát természetnek most a gróf pusztáján! Egy tövön huszonöt fej! Hüh! hogy megőrül ennek a kistanító! Milyen felolvasást tart majd a télen gazdasági elmaradottságunkról, a mit Debreczenben tanult a szaktanfolyamon! «Itt van, tisztelt hallgató közönség, évek hosszú sora óta száz holdas táblákban szemünk láttára természetik az amerikai bokros csinkántin búzát, melynek minden szála huszonöt harmincz ágra hánnya

ARATÓBAN. — SZOBONYA MIHÁLY RAJZA.